

KÖZMŰVELŐDÉS – KÖZSZOLGÁLATISÁG – MÉDIA

A Magyar Művelődési Társaság tanácsadó testülettel bővített, első nyilvános elnökségi ülése*

Juhász Judit: Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel köszöntöm Önöket a Magyar Rádió Rt. Márványtermében a Magyar Művelődési Társaság első nyilvános elnökségi ülésén, amelyen a nyár folyamán felkért tanácsadó testület tagjai is részt vesznek. Engedjék meg, hogy mindenekelőtt köszöntsem a június 9-én alakult Magyar Művelődési Társaság elnökét, Jankovics Marcellt, aki – bár az új kormányzat felkérte a Nemzeti Kulturális Alap elnöki tisztére is – közöttünk maradt és továbbra is vállalta körünkben a munkát. Amint a meghívóban olvashatták, mai ülésünk témájául a közszolgálatiságot és a közművelődést választottuk. Ha egészen pontosan akartunk volna fogalmazni, akkor „Közművelődés, közszolgálatiság és média” lett volna a beszélgetés címe, de azt hiszem a felkért első hozzászólók nevéből már pontosan tudták, hogy erre gondoltunk. Köszöntöm körünkben Sára Sándort, a Duna Televízió elnökét és Horváth Lórántot, aki a Magyar Televízió ügyvezető megbízott elnökeként képviseli a médiumot. Természetesen házigazdánk Hajdu István, a Magyar Rádió Rt. elnöke. Köszönjük, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának közigazgatási államtitkára, Pröhle Gergely tanácskozásunkon képviseli Hámori József miniszter urat, aki ausztriai utazása miatt nem tud jelen lenni.

Hölgyeim és Uraim! Bizonyosan tudják, hogy a 12 órakor kezdődött, a BBC zeneigazgatójával rendezett közös sajtótájékoztatókon megjelent a Magyar Rádió Közalapítványa Kuratóriumának elnöke, Agárdi Péter is, akit egyetemi tanárként is szeretettel üdvözlünk körünkben. Az Országos Rádió és Televízió Testületet dr. Fehér Zsuzsanna képviseli. Köszönjük igazgató asszonynak, hogy megtszerte bennünket figyelmével. Külön örülök, hogy az elnökségi tagok közül megérkezett Zelnik József, aki a több, mint kétszázötven magyar kulturális szervezet tömörítő Magyar Kulturális Szövetség elnökeként is vállalta a Társaság elnökségi tagjának feladatát.

Arra kértem Hajdu Istvánt, Sára Sándort és Horváth Lórántot, hogy maximálisan 10 percben foglalják össze saját nézőpontjukból a mai vita-témát és utána számítunk arra, hogy valamennyien részt vesznek a beszélgetésben.

Mindenekelőtt felkérem Földiák András, a Magyar Művelődési Intézet igazgatóját – aki a társaság alapító tagja, elindítója –, ismertesse néhány mondatban a társaság célkitűzéseit. Jankovics Marcell elnök úr majd a három médiavezető összefoglalója, vitaindítója után kíván néhány szót szólni. Számítunk arra is, hogy államtitkár úr bármikor bekapcsolódik a beszélgetésbe. Kérem használják a mikrofont, mert rögzítjük a beszélgetéseket és szeretnénk majd nyomtatásban is megjelentetni, amiként például azt a Mélyvízben készült beszélgetést is, amelyben először mutatkozott be a nyilvánosság előtt a Művelődési Társaság néhány elnökségi tagja. Mindkettőt olvashatják majd, néhány nap illetve egy-két hét múlva a Magyar Művelődési Intézet lapjában, a „Szín”-ben.

S még egyet engedjenek meg! Többen kifogásolják, joggal, hogy még nem kapták meg az alapító okiratot. Ezt most regisztrálják és a napokban a kezükben lesz, mindnyájuknak meg fogjuk küldeni. Azért küldtem körbe egy jelenléti ívet a címlistával, hogy bárki, aki tévedést lát benne, igazítsa ki.

Köszönöm még egyszer, hogy eljöttek és átadom a szót Földiák Andrásnak, a Magyar Művelődési Intézet igazgatójának.

Földiák András: Köszönöm szépen. Megpróbálom a legrövidebben elmondani a Magyar Művelődési Társaság történetét. Az alapító atya inkább Molnár Zoltán, én főleg a szervező segítőtestet vállaltam. Egy elég tágas értelmiségi kör keresett meg a múlt év végén. Ez év elején kezdtünk el beszélgetni. Abból indultunk ki, hogy a magyar művelődés érdekei és értékei nem érvényesülnek eléggé a mai közéletünkben. Hogy nem tudunk gátat vetni annak a hatalmas méretű átalakulásnak, modernizációnak, ránk ömlő kommersz tömegnek, amitől szenvedünk. Gátat vetni nem is fogunk tudni, de még csak hatni sem tudunk ellene valamilyen mértékben. Arról beszélünk, hogy meg kellene próbálni a magyar értelmiség legjavát mozgósítani annak érdekében, hogy többet tudjunk tenni. Az alapítók, akik ezt fölvetették: a már említett Molnár Zoltán – aki ma nem tudott eljönni, de üzente, hogy az eredeti szellemben tartssunk ki és végezzük a munkát –, a jelenlévő Varga Domokos és Szenté Ferenc. A folytatás az volt, hogy az intézetben szerveztünk egy konferenciát, tanácskozást, kipróbálni azt, hogy valóban van-e olyan szándék, ami életet fogja ezt a társaságot. Ennek az volt a címe, hogy a „Művelődés stratégiai tervezéséről”. Igen komoly vita volt arról, hogy mi legyen a társaság célja és milyen elvi célkitűzései legyenek Tíz órától délután négyig egyfolytában erről értekeztünk és nem jutottunk igazán a végére. De nagyon sok érdemi megállapítás és az az elhatározás született, szándéknyilatkozatokkal, hogy alapítsuk meg a társaságot. A Magyar Művelődési Társaság június 9-én alakult meg a Budapesti Művelődési Központban. Siettetjük, mert tulajdonképpen szerettük volna létrehozni még a régi kormány ideje alatt, hogy ne legyen politikai kérdés az, hogy milyen kormányt akarunk segíteni ezzel a munkánkkal. Bármilyen kormányt szeretnénk segíteni. Végül is június 9-én már az új kormánnyal álltunk kapcsolatban, de a társaság szervezésének előkészületei már korábban elkezdődtek.

Három legfőbb szándékot említenék, amelyeket az alapító okiratban is több-kevesebb sikerrel megfogalmaztunk. Az egyik, hogy az alkotó, a kultúra teremtésében és a közművelődésben résztvevő értelmiség legjavát megpróbáljuk megszólítani, olykor-olykor összehívni és tanácsait, segítségét kérni annak érdekében, hogy mit tudnánk javítani, mit tudnánk tenni. Ez az egyik célkitűzés. A másik, hogy ennek a közös gondolkodásnak az eredményeit a mindenkori kulturális kormányzat képviselőivel megosszuk és ha elfogadják, akkor esetleg segítsünk a munkájukban. A harmadik, hogy mindezt egy tágabb körben – és az egyesület tagsága igazán ebben segíthetne, működhetne közre –, egy tágabb, szélesebb körben is terjesszük, megmérjük, továbbvigyük. A legszebb cél talán – Molnár Zoltán a legmakacsabbul ragaszkodik ehhez – hogy előbb-utóbb ennek a többszintű grémiumnak minden településen legyen egy összekötője. Tehát mindenhol legyen egy ember, akivel tudnánk egy évben egyszer találkozni. Mindegy, hogy a művelődési ház igazgatója, pedagógus, csillagász, olvasóköri vezető, népfőiskola szervező, vagy népművész, de olyan ember, aki partner, aki részt vesz a társaság munkájában és továbbviszi azt. A valóban sok-sok kulturális gondunk közül az egyik leglényegesebbnek azt érzem, hogy hihetetlen mértékben szakadnak le települések és hihetetlen mértékben növekszik a különbség a sokszor egymás közelében

* Az ülés időpontja 1998. szeptember 9.

lévő falvak, városok de különösen kis térségek között is. Talán ezt tudnánk némileg ellensúlyozni. Ezek a legfontosabb célok. A társaság elnöksége operatív, intéző testület, a grémium-szerepet a tanácsadó testület töltené be. Korábban nem sikerült mindenkit megfelelő módon fölkerünk erre, de sokakat sikerült és többeket én személyesen kértem föl és mondtam el, hogy mi a társaság célja, de nem sikerült mindenkivel beszélünk, ezért elnézést kérünk. Van, aki megkapta a meghívót és örömmel jött, de nem tudta pontosan, hogy mire. Ezért külön elnézést kértünk. Közbejött a nyár és sok minden egyéb, ezért mindenkit telefonon kerestünk meg, de talán nem sikerült kellő súllyal elmondani, hogy mit is akarunk. Ez a nyitott, az elnökségnél sokkal lazább és tágasabb tanácsadó testület lenne hivott a grémium szerepét betölteni és összevonni, összetoborozni az értelmiség széles körét, amely azt a lényegi munkát elvégezné, amit a Művelődési Társaság szeretne. Eddig úgy alakult a tanácsadó testület, hogy akit az elnökség a legfontosabbnak tartott, megbeszéltük, megszavaztuk és igyekeztünk felkérni. Akivel ebben a minőségében csak most találkozunk, nagyon szépen kérem, hogy segítse a munkánkat.

Az igazán operatív szervezet az elnökség. A tanácsadó testület tagjaitól azt kérjük, hogy az eszükkel segítsenek és ha olyan konferencia, vagy fórum van, amelyen fontos dolgokról van szó, arra el tudnak jönni és van mondanivalójuk, akkor szóljanak hozzá. A tanácsadónak más szerepük tényleg nincs, csak az, hogy a tanácsaikkal segítsék a munkánkat. Egy harmadik és tágabb kör a társaság tagsága. A negyedik kör tagjai pedig egyszer majd a minden településen lévő összekötőink lesznek. Egy ilyen társaságnak rendkívül sok bürokráciával kell megküzdenie - alakítási jogszabály, alapszabály készítése -, de ezen kívül, őszintén mondom, az első érdemi, színvonalas, nagyon-nagyon jónak ígérkező és nagyon rangos tanácskozás: ez a mai nap. Igazából most látunk neki a munkának és remélem, nagyon jól fog sikerülni.

Hajdu István: Tisztelt Vendégeink! Megpróbálom ezt a nagyon-nagyon nehezen összefoglalható témát a rendelkezésre álló és elviselhető időkeretbe szorítani. Ezért időnként kicsit talán leegyszerűsítsem a problémákat, de ez alapvetően nem a szemléletmódból fakad, hanem abból, hogy megpróbálom karakteresen elmondani azt, amit fontosnak tartok a Magyar Rádió Részvénytársaságról.

A legfontosabb - és hadd vonatkoztassam ezt a majd utánam következő két közszolgálati televízióra is -, hogy azt hiszem, minden gondunkkal együtt a magyar kultúra, a magyar művelődés néhány, még meglévő végvára közé tartozunk. Ha megpróbáljuk végiggondolni azt, hogy nagyon széles társadalmi csoportok számára hol érhető el még az irodalom, a zene, hol érhető utol az a sok-sok szolgáltatás, amitől az ember élete több lesz a mindennapi küzdelemnél, ha végiggondoljuk, hol tud tájékozódni a hazai mellett a világ dolgairól az állampolgárok többsége, arra a következtetésre juthatunk, hogy minden probléma és gond ellenére óriási tömegekhez jut el a három közmédiium üzenete.

Felmerül, hogy partneri kapcsolatban, vagy versenyben vagyunk-e a kereskedelmi rádiókkal és televíziókkal? Erre azt szoktam mondani, abban az értelemben versenyben vagyunk, hogy ki hány emberre fejt ki valamilyen hatást, de abban az értelemben nem, ahogyan a súlylökő nem tud versenyezni a magasugróval. Tehát mi sok mindenben nem tudunk és nem akarunk a kereskedelmi médiumokkal versenyezni. Abban azonban versenyezni akarunk, hogy kikhez jutunk el. Néhány perce elhangzott, hogy minden elüzettesedik, rohanóvá, felületesség és egyoldalúvá válik körülöttünk ebben a világban. Ezért

- és most csak a Magyar Rádióról beszélek - a mi legfőbb stratégiai alapvetésünk abban a jelszóban foglalható össze, hogy értéket és választékot kívánunk nyújtani. Legalábbis megpróbálunk. Abban a nagyon terjedelmes, naponta mintegy százötven órás műsorfolyamban - aminek körülbelül a fele mindig naprakészen és frissen készül - megpróbálunk nagy részben értékeket kínálni és ugyanakkor sokak számára vonzó választékot adni. Megpróbáljuk a médiumoknak azt a legalapvetőbb demokratikus kötelezettségét teljesíteni, hogy az állampolgárok szabadon válasszanak programjaink közül. Az érték és a választék kettősségét próbáljuk egyre nehezebb körülmények között nyújtani. Divat az, hogy időnként összejövünk és akkor gondjainkat bajainkat soroljuk. Én ezt nem szeretném, de érzékeltetni akarom, hogy a Magyar Rádió Részvénytársaságot 1996. augusztus 1-én - szinte pontosan két éve - 1,7 milliárd forint adósságra alapították. Ez önmagában is majdnem lehetetlen helyzet. Kollégáink nagy részével azt kellett először is megértetni, majd elfogadtatni, hogy ebben a helyzetben is lehet valamit tenni és nem kell bénultan várakozni. Ekkor határoztuk el, hogy értéket és választékot kínálunk, és bizonyos dolgokban egyszerűen nem vagyunk hajlandók az üzleti alapon működő médiumokkal versenyezni. Elhatároztuk azt is, hogy rendezni kell anyagi ügyeinket és alapvetően saját lábunkra kell állni ahhoz, hogy elveinket valóra váltsuk. Ezt az egész közszolgálat, tágabb értelemben az egész szellemi élet egyik alapelveként tartom. Korábbi életem nagy részét egyetemen töltöttem, hozzátelhetem azt is, hogy sok kutatóintézetrel elég intenzív kapcsolatban. Akkor is azt tartottam, hogy amíg nem teremti meg valamelyest a függetlenségét egy feladatrendszeren dolgozó kollektíva, addig nem tud kiteljesedni, nem tudja igazán ellátni mindazt, amit szakmai meggyőződése diktál. Tehát bármilyen nehéz körülmények között is, de a függetlenség megteremtése az első feladat és ez azt jelentette számunkra - nagyon anyagiasnak tűnik így, de azt jelentette - hogy az 1,7 milliárdos adósságot el kell tüntetni. Hangsúlyozom, hogy nagyon különbözőek vagyunk mi hármán, a közszolgálati médiumok, de a rádióknak sikerült némi szerencsét, némi ütem- és időérzéklet és némi saját erőfeszítésszerűen jól összehangolnia. Nagyon komoly erőfeszítéseket tettünk, hiszen ez az adósságrendezés azt jelentette, hogy egymilli forintot kellett minden egyes rádiós zsebéből kivenni, pedig ezt magunkra is költhettük volna. El kellett fogadtatni, hogy nem költjük magunkra és rendezzük a dolgainkat és ahogy mondtam, kellett ehhez egy ütemérzék is, hogy úgy időzítsük bizonyos dolgaink megvalósítását, úgy halasszunk el másokat, hogy alapvetően ne veszélyeztesse a távlati célokat, de minél előbb szabaduljunk meg a gondjainktól. Én azt tartom az egyik nagy eredménynek, hogy ez sikerült. Immáron a saját belső viszonyainkon túl nem nagyon függünk másoktól, nem vagyunk kiszolgáltatva semmilyen erőhatásnak. Tömörebben mondva, ha mi valamit jól vagy rosszul kigondolunk, azt jól vagy rosszul meg is tudjuk csinálni, persze támaszkodunk ebben egy szélesebb szellemi környezetre is. A rádióhoz az itt dolgozó, két év alatt kétezerről ezerhatszázötven főre csökkent munkatársi gárdán kívül tágabb értelemben még hétezer ember tartozik. Ebből kétezer majdnem napi munkatársunk, tehát ezzel a szélesebb emberi és szellemi környezettel alakíthatjuk elgondolásainkat.

Sok év óta azt próbáljuk következetesen megvalósítani, hogy a Kossuth, a Petőfi és a Bartók rádió egy olyan hármast alkosson, ami egymásra épül és elválaszthatatlan, mégis különbözik egymástól. A Kossuth rádió elsősorban az információ rádiója. Csak annyi kompromisszumot teszünk, hogy a határon túli magyarság, a közvetlen környezetünkben élő magyarság számára is

hasznosak legyünk. Ez az egyetlen jól elérhető rádió ebben a térségben és ezért nem tud tisztán információs rádió lenni, hanem kell a magyar kultúrából, elsősorban a gyermekek számára szánt művelődési üzenetekből a műsorára tűzni annyit, hogy ez egy minimumnak megfelelhessen. Tehát a Kossuth rádió információs rádió, ezzel a határon túli kollégák érdekében tett kompromisszummal. A Petőfi rádióra azt mondjuk, hogy a szórakozás rádiója, a Bartók rádióra pedig azt, hogy elsősorban a minőségi művelődés, ezen belül is a zene, kisebb mértékben az irodalom, a prózaművészetek minőségi változatát nyújtja. Egyúttal a bemutatkozás, az első jelentkezés, a műhelymunka a funkciója a Bartók rádióknak és ezzel a szerepkörével a magyar kultúrának az egyik legnagyobb mecénása. A mai magyar alkotók bemutatásában is nagyon komoly küldetést hajt végre. Ez a három profil összehangolt, ezt azzal szeretném érzékeltetni, hogy például az irodalomban a Kossuth rádió jelentkezik hírekkel az Irodalmi újság és hasonló műsorok keretében, a Petőfi rádió – egy idegen szót használok, de így a legérthetőbb – a prezentáció rádiója. Az élvezhető, immár értékkevé vált és biztosan ilyennek tekinthető művek bemutatási helye. A Bartók rádió pedig az új művek, a kísérlet, a szűkebb szakmai közönséghez szóló műsorok rádiója. Miközben tehát a három adóprofil különböző, aközben egy ilyen kapcsolatrendszer is létezik köztük. Saját elvárásainkat, hogy hány emberhez szeretnénk eljuttatni egy adott műsort, ezekhez az adóprofilokhoz mérjük és eszerint minősítjük jónak vagy rossznak az eredményeket. Fontos tudni, hogy szervesen kiegészíti a három ún. országos adónkat a regionális és nemzetiségi, egyszerűbben mondva a vidéki rádiók hálózata, amely ez év februárjától napi tizenhat órás adásrendben és egymással összekapcsoltan működő adóhálózat. Általában napi hat órás saját műsort készítenek, és a további körülbelül tíz órás műsoridőben pedig összekapcsolódnak és valamelyikük készíti a többi számára is a műsort. Ez egy új lehetőség, amely elsősorban a helyi társadalom információit, a civil szféra megjelenési lehetőségét sokszorozta meg. Szinte hihetetlen, de ezen a területen gyökeres változások történtek egy év alatt. Ma már a rádió adásidejének 60%-át a vidéki rádiók műsorai adják. Mintegy 30%-ot adnak a Kossuth, Petőfi, Bartók rádiók, és 10%-nyi a külföldre szóló műsorok aránya. Ezek kisebb része idegen nyelven, nagyobb része pedig magyarul szól a határon túli külföldiekhez és magyarokhoz. Ez év júniusától minden adónk műsora fogható műholdon, elsősorban a Duna TV és a Magyar Televízió együttműködése jóvoltából. A Duna TV és az MTV2-es programjai mellett mindegyik adónk hallható, beleértve a vidéki rádiókat és a külföldre szóló adások programjait is. Ez azt jelenti, hogy Európa egészében, valamint Észak-Afrika és Közel-Kelet nagy részén sztereó minőségben bármelyik programunk hozzáférhető az érdeklődők számára. Egyúttal azt is jelenti, hogy közel negyven olyan Európán kívüli rádióállomás van, ami további világhálózatos műholdak segítségével, vagy az Internetes továbbítás kicsit rosszabb minőségével, de át tudja és át is veszi a programjainkat. Mérti ugyan soha nem mérte meg senki, még a közeli országok magyarsága körében sem, de valamilyen terjesztési módszerrel sok millió érdeklődő számára a világ bármely pontján a programjaink kisebb-nagyobb része utolérhető.

Számos esetben műsorokhoz kapcsolódó vállalkozásokat is végzünk. Az elmúlt hónapokban jelent meg a milicentenáriumi tiszteletére kiírt dráma-pályázat legjobb darabjaiból válogatott, 33 királydrámát tartalmazó kötet. Elkészült a Bartók Béla életét és munkásságát bemutató CD-ROM, amelynek premierje volt Washingtonban és Párizsban, számos magyar nagykövetség is bemutatta a magyar kultúra iránt érdeklődőknek. A hozzánk

eljutott vélemények szerint nagy sikere van és nem véletlen, hogy itthon 1997-ben elnyerte „Az év legjobb CD-ROM”-ja címet. Néhány héttel ezelőtt elkészült egy másik, József Attila életét és összes verseit bemutató CD-ROM, amely minden olyan szolgáltatást nyújt, amelyet egy korszerű ismeretterjesztő eszköznek nyújtani kell. Az életút dokumentumai mellett a versek természetesen nem csak olvashatók és kinyomtathatók, hanem az elmúlt évtizedek legkiválóbb művészeinek tolmácsolásában hallgathatók is.

A jelenlegi tájékoztató előtti órában mutattuk be az évad rádiós hangversenyprogramját. Ez a program – mint Önök közül sokan hallhatták – rendkívül sokoldalú. A matinétól a bérletsorozaton keresztül az ünnepi és alkalmi koncertig minden forma megjelenik. A tartalom felőleli Magyarország és a nagyvilág zenéjének legjavát. A klasszikusok mellett méltó helyet kapnak a mai magyar szerzők és a határokon túl élő magyar művészek produkciói is.

Az év során mintegy ötven alkalommal adunk helyszíni közvetítést a világ leghíresebb operaházaiból, köztük a milánói Scalából és a New York-i Metropolitanból.

Az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága az elmúlt hónapban ismerte el műsorainknak azt a fontos törekvését, amellyel a gyermekekhez, a gyermekekről és a gyermekekért szólunk.

A közelmúltban ért véget a Magyar Rádió népzenei versenye. A versenyt kizárólag fiatalok számára írtuk ki és mind a jelentkezők száma, mind pedig a megjelenített, gazdag zenei anyag messze-messze felülmúlt minden várakozást.

A könyvhét időszakában irodalmi műsoraink 150 megjelent művet mutattak be. Reméljük, hogy ezzel minden irodalmi irányzatról, az értékek széles skálájáról nyerhettek információt hallgatóink.

Legközelebbi terveink között szerepel Kroó György válogatott zenekritikáinak kiadása, amely több évtized rádiós zenei terméséről a kritikákon keresztül ad átfogó illusztrációt. Készítjük Petőfi összes költeményének rádiós kiadását is. Van egy olyan álmunk, hogy az 1999-es Petőfi évfordulóra végre megint megjelenhessen egy olcsó Petőfi kötet a kor szellemének megfelelően CD-ROM illusztrációval.

A közszolgálati feladatok igényes ellátása nem könnyű feladat napjainkban. Naponta jelentenek kihívást a kereskedelmi rádiók hallgatókra zúdított egysíkú, zsibbasztó zene-folyamai. Keressük azokat a műfajokat és témákat, valamint azokat a szerkesztési íveket és átvezetéseket, amelyek segítségével nem veszítjük el hallgatóinkat. Véleményünk szerint nem ér sokat az a színvonal és nem ér sokat az az érték, amit senki sem fogad be. Próbálunk a könnyű csábításoknak ellenállni. Egy-egy hosszabb időszak mérlegét megvonva úgy gondoljuk, minden szerkesztőségi műhelyünk munkájáról elmondható, hogy annak középpontjában a közszolgálati értékek teremtése és közvetítése áll.

Köszönöm szépen a figyelmüket.

Sára Sándor: Tisztelettel köszöntöm én is a Magyar Művelődési Társaság tagjait, ismerőseimet, barátaimat, akik remélem, hogy egyben a Duna Televízió nézői is. 1995-ben, késő ősszel, Pécsen volt egy találkozás, ami a televíziózással, a közszolgálati televízióval foglalkozott. Többek között Kósa Feri filmrendező társam-barátom tartott egy előadást a közszolgálati televízióról, úgy is, mint a Kulturális Bizottság alelnöke. Feri barátom hosszan ecsetelte és fogalmazta a közművelődési és a közszolgálati televízió feladatait és hozott külföldi, francia és német példát is. Egy idő után nem állhattam meg, hogy mondjam: kedves Feri, hát miért nem mondod, hogy a Duna Televízió? Tudniillik akkor már a Duna Televízió két éve működött, és valóban azt gondolom, hogy kezdettől fogva

megfelelt azoknak a közszolgálati feladatoknak, illetve inkább úgy mondanám, hogy folyamatosan igyekezett megfelelni, amit kigondolói reá szabtak. Persze ez nem ment könnyen. Segítsé-
günkre volt, hogy meglehetősen jól ismertük azt a közönséget, a határon kívül élő magyarokat, akikhez nekünk alapvetően és elsősorban szólnunk kell. Ismertük amiatt, mert filmeket for-
gattunk Erdélyben ugyanúgy, mint Felvidéken és ismertük ami-
att is, mert részt vettünk különböző rendezvényeken. Többek között, nem sokkal a Duna Televízió megalakulása előtt a Hi-
telnek volt egy erdélyi körútja, és én – nem mint író, hanem mint szimpatizáns – belecsöppentem ebbe a társaságba és vé-
gigkövettem őket Erdélyben. Lehetett látni vagy érezni – nehe-
zen fogom tudni megfogalmazni – azt az igényt, vagy azt a vá-
gyódást, vagy azt a kötődést az országhoz, ami a határon kívüli magyarokban élt. Amikor engem fölkertek arra, hogy a Duna
Televízióban valamilyen feladatot vállaljak el, hosszan tiltakoz-
tam és nem akartam, mert jól éreztem magam, mint filmrende-
ző. De akkor visszagondoltam erre az erdélyi útra és magam
előtt láttam azokat a szemeket, tekinteteket, amelyek az ott
ülőktől, íróktól, tőlem is, mint filmrendezőktől valamit vártak.
Úgyhogy végül is nem lehetett azt mondani, hogy nem, ezt a
feladatot el kellett vállalni. Nos, amikor elindultunk, minden-
kit, aki számít a határon kívül, tehát Sütő Andrásról Markó
Bélaig és Durai Miklósig, akiket ismertünk, megkerestük és
hosszan beszélünk velük arról, hogy ők milyen televíziót akar-
nak, vagy ha az ő feladatuk lenne, milyen televíziót képzelné-
nek el. Mert mi kezdetből fogva elhatároztuk, hogy a Duna TV
ne legyen olyan televízió, amit csak Budapesten szerkesztenek
és Budapestről szól a Kárpát-medencének, hanem éppen fordít-
va, a Kárpát-medence hangja szólaljon meg a Duna Televízió-
ban.

Kezdetből fogva és mind a mai napig nagyon sok közönség-
találkozón vettünk részt, azt mondhatom, hogy Erdély minden
nagyobb városában, a Felvidék minden nagyobb településén, de
Délvidéken és Kárpátalján is folyamatosan közönségtalálkozón
vettünk részt, ahol részben arra voltunk kíváncsiak, hogy a
műsoraink milyenek, megfelelnek-e annak, amit várnak től-
ünk, vagy pedig ezen kívül milyen műsorokat kívánnak még.
Azt gondolom, hogy egy közszolgálati televízióknak ez a közvet-
len kapcsolat rendkívül sokat számít. Hozzáteszem, hogy ezek a
közönségtalálkozók több százas közönséggel zajlottak. Elmon-
dok egy példát. Csíkszeredán volt olyan a kezdet kezdetén,
hogy a 4-500 fős kultúrterembe nem fértek be az emberek és
télvíz idején hangszórókon kellett közvetíteni, hogy mi folyik
bent a teremben.

De más módon is megpróbáltuk a közvélemény-kutatást,
például azt kértük a nézőinktől – ez már valamivel később volt
–, hogy nevezzék meg azt az öt műsort, amelyet a legjobbnak
tartanak a Duna TV kínálatából. Az volt ennek az akciónak a
címe, hogy „Ajándékozzuk meg egymást”. Azt kértük, hogy
ajándékozzanak meg a véleményükkel, mi pedig televízió készü-
léssel tudjuk őket megajándékozni. Nem fogják elhinni! 110
ezer levelet kaptunk, ez egy borzasztó szám, alig tudtuk feldol-
gozni. Később ezen fellelkesülve, de már szűkítve a kört, volt
például egy olyan pályázatunk, hogy „Több szem többet lát”.
Ebben különböző közösségeket, gimnazistákat, tanítóképzősö-
ket, egyetemistákat kértünk meg arra, hogy válaszoljanak öt-
hat oldalas tanulmányban, hogy mi az, amit a Duna Televízió
műsoraiban jónak tartanak, mi az, amit hiányolnak. Megalakul-
tak a baráti körök. Ezek mind a mai napig működnek, nem csak
a Kárpát-medence területén, hanem azon kívül is, Finnországtól
kezdve, egészen Izraelig és ezek a baráti körök is állandóan
visszajelzik és értékelik a mi munkánkat. Ugyanilyen hatású

volt, hogy megalakult a Duna Televízióért Alapítvány. Azt
hiszem kevés az olyan alapítvány, aminek több, mint száz alapí-
tó tagja van és mindegyik alapító tagtól azt kértük – itt most
már elmondom –, hogy százezer forinttal járuljon hozzá az ala-
pítványhoz. Így is lett több, mint száz tagja, ez is a Duna Tele-
víziót segíti, néha még anyagiakkal is, mert műsorokat is támo-
gat.

Ha már kiejtettem ezt a szót, hogy anyagiak, akkor el kell
mondjam, hogy a Duna TV elmúlt öt éve egy vesszőfutás volt.
Egyrészt abból a szempontból, hogyan tud olyan nagyon kevés
és minimális pénzből kijönni, ami rendelkezésére áll, másrészt
pedig, hogy meg tudja őrizni az önállóságát, a függetlenségét és
elejét tudja venni ilyen-olyan-amolyan beolvasztási kísérletnek
vagy változtatásnak. Anyagilag most sem állunk jól. Néha már
úgy érzem magam, mint az a pásztor, aki folyton farkast kiáltott
és amikor valóban eljött a farkas, akkor már nem hittek neki.
A jövő évet megint úgy kezdjük, hogy már az év első egy-két
hónapjában beállhat a csődhelyzet. Nekünk ugyan adósságunk
nincs, de kétszer voltunk már olyan helyzetben, amikor bank-
kölcsönt vettünk föl, hogy a pénztárba be lehessen menni. Ezt a
kölcsönt visszafizettük, természetesen a kamat minket sújtott.
A beruházásunkat szintén egy bankkölcsönből végeztük el,
mert az sem volt még a világ televíziózásában, hogy egy közvetít-
ő kocsiból vennék föl a műsort és onnan adnák az adásokat. A
Duna Televízió majdnem négy évig eszerint működött, tulaj-
donképpen két éve van stúdióink, ahonnan már mennek az adá-
sok, de még ez sincs teljesen kiépülve.

Arról beszélnék még, hogy mi az, amit akár a Kárpát-
medencében, akár külföldön – nem olyan régen voltam Izrael-
ben is – a közönség vár és kíván. Bármilyen meglepő: a magyar
irodalmat, a magyar nyelvi műsorokat, a magyar történelmet, a
színházi előadásokat várják. Ezeknek csak részben tudunk ele-
get tenni, mert például sokkal több színházi közvetítést szeret-
nénk, mint amennyit adunk, de erre egyszerűen nincs pénzünk.
Vagy. Öt éve működik a Duna Televízió és egyetlen egy tele-
víziós játékot nem tudott létrehozni, talán majd az idén. Mi is
meghirdettünk egy forgatókönyv pályázatot és bármilyen fur-
csa, több, mint száz mű érkezett, köztük nagyon értékesek, eb-
ből talán egyet-kettőt az idén el tudunk készíteni. Ilyenkor
mindig a „szegény ember vízzel főz” effektus van. Egy évvel ez-
előtt úgynevezett színműportrékat kezdtünk el készíteni, pótl-
lékként, ha már nem tudunk színházi közvetítést adni, ha már
nem tudunk tévéjátékokat készíteni. A magyar közönség vi-
szont szeretné látni a színészeit. Azért találtuk ki, hogy beszél-
getünk egy-egy színésszel, lehet idézni a filmjeiből vagy a szín-
házi előadásaiából. Hát ez nem az, mint ha egy tévéjátékban
láthatnák őt az emberek. De ugyanez vonatkozik a zenei felvé-
teleinkre is. Sokkal több koncertet szeretnénk felvenni, de
nincs rá pénz. Nekünk nagyon olcsó műsorokat kell készíte-
nünk. Ez most már sajnos meg is látszik a televízión, mert el-
uralkodtak az úgynevezett magazin-műsorok. Én nagyon nem
szeretem ezeket, de ezek a legolcsóbbak, tört részébe kerülnek
annak, mint egy színházi vagy egy zenei közvetítés.

Néhány szót mondanék még a nézettségéről. Mindig a fe-
jünkhöz vágják, hogy milyen kevesen nézik a Duna Televíziót.
Ugyanakkor ismeretlenek megkeresnek és mondják a Duna
Televízióról a maguk véleményét. Ebből én azt a következtetést
vonom le, hogy igenis nézik a Duna Televíziót. Kapjuk termé-
zetesen a napi nézettségi jelentést, ami olyan, mint egy dakszli
kutya, vízszintes, néha van egy kis füle, legalábbis a Duna Te-
levízió és az utóbbi időben az MTV2 esetében, de ez eléggé
megbízhatatlan, gondolom én. Mert volt például olyan eset,
hogy egy vallási műsor helyett sportmérkőzést közvetítettünk, s

akkor a dakszli kutynának kellett volna, hogy egy nagy füle legyen a másnapi jelentésben, de ott is csak egy vízszintes vonal volt. Tehát én azt mondtam, mondjuk föl ezt a szolgálatot, mert 12 millióba, azt hiszem most már többé kerül évente. Én naponta megrajzolom ezt a grafikont, mert ez többé-kevésbé minden nap azonos. Azt hiszem, hogy a rádió és a televízió esetében is. Mindig elfelejtik hozzátenni, hogy a Duna Televíziót nem csak az ország határán belül, hanem az ország határán kívül is nézik. Készült egy felmérés a Kód felmérő cég segítségével Erdélyben, már második alkalommal. Most egy hónappal ezelőtt készült el, ebből kiderül, hogy Erdélyben körülbelül 950 ezer – 1 millió magyar nézője van. Azért hangsúlyozom, hogy magyar, mert majdnem ugyanannyi román nézője van a Duna Televíziónak. Én azt gondolom, hogy ezt együtt kéne látni, illetve vannak olyan jellemzők is, amelyek többek, mint a nézőszám. A Kükküllő mentén voltam három vagy négy hónappal ezelőtt, ahol fölállt az egyik kis falunak a polgármestere és azt mondta, hogy amióta a Duna Televíziót nézik a falujában, háromszor annyian jelentkeztek középiskolába. Azt gondolom, hogy ez egy fontos mérce. Valamint az is fontos mérce – azt pedig több pedagógus, több helyen elmondotta –, hogy mennyire megnövekedett a gyermekek szókinccse, mióta nézik a Duna Televíziót. Azt gondolom, hogy ezek nagyon fontos dolgok és azt is gondolom, hogy a mindenkor magyar kormánzatnak gondoskodnia kell arról, hogy a közszolgálati rádió és a közszolgálati televíziók anyagilag is legyenek kellőképpen ellátva, mert ez mérhetetlenül fontos. Köszönöm.

Horváth Lóránt: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Magyar Televízió főleg manapság, egy igen nagy feladat és egy nagy falat is. A közművelődés, a közszolgálatosság talán a fundamentális alapköve a televíziózásnak, s a Magyar Televíziónak is. A negyven éves történelmünkben az egyik legfontosabb szerepet játszotta, hiszen műhelye is volt ezen két definíciónak, nagyon fontos vizuális közvetítője volt és talán ma, amikor a legnagyobb gondokat próbáljuk megoldani és a jövőképet kutatni, még fontosabb szerepe van.

Talán inkább a másik oldal, a műsor oldaláról hadd szóljak egy-két szót. Ma Magyarországon tíz hónapja kialakult a médiaipar. Ez olyan helyzetbe hozott bennünket is, hogy mind a közművelődés, mind a közszolgálatosság nagyon fontos momentumait újragondoljuk. Újragondoljuk egyszer, hogy milyen műsort készítünk, abban a műsorban mit szerepeltetünk és ami a legfontosabb, hogy ezeket a műsorokat hol helyezük el. A kíméletlen versenyharcban, ahol a nézőkért harcolni kell, nagyon fontos, hogy ezt a két fontos, fundamentális rendszerünket mikor és milyen formában tudjuk a nézőknek közvetíteni.

A médiatörvény szerint, ami egész pontosan definiálja mindkét fogalmat, a Magyar Televízió 1998-ban a közszolgálatosság előírásából 90%-ot teljesített. Jóval többet az előírtnál. A közművelődési csomagból pedig körülbelül 48-50%-ot teljesített. Tehát körülbelül ennyi féle-fajta műsort sugároztunk a nézőknek és ezt a hatalmas feladatot, ami ősidők óta a televízió feladata, teljesítjük. Egyértelmű, hogy a Magyar Közszolgálati Televíziónak ezt a két nagyon fontos pontot a jövőben is teljesítenie kell. Tisztelettel kérem a Magyar Művelődési Társaságot, hogy segítsen ebben. Segítsen a véleményformálásban, segítsen azokban a műsorokban, amelyekbe Önöket is bevonják, hiszen nagyon széleskörű a műsorok készítése, elsorolhatatlan, hányfajta témában adunk információkat és műsorokat. Ebben segítsenek nekünk és fejtsék ki a gondolataikat.

A Magyar Televízió 1. csatornája tradicionálisan az ország tükré és mindenféle rendszerek közvetítője. A holnapi sajtótájékoztatótón jelentjük be, hogy hétfőtől ráállunk egy vadonatúj

műsorstruktúrára, aminek ez az alapja. Hogy a televízió közszolgálati legyen, hogy a közművelődési feladatainkat teljesítsünk, olyan sávokat hozunk létre a fokozatosan romló anyagi lehetőségek mellett ebben a bizonytalan jövőképben is, hogy ezt a feladatot mindig el tudja látni a televízió. Engedjék meg, hogy egy-két címet felsoroljak. Azokat a műsorokat, amik vannak, amik voltak és amik lesznek, amik a közművelődés és a közszolgálatosság legmagasabb feladatait teljesíteni fogják. A csoportokat a médiatörvény határozza meg, és ezekhez próbálok egy-két műsort felsorolni.

Oktatási és képzési célú ismeretek közzététele. Ilyen az MTV2-n a Tudóra, a Távközlési óra a Tudóra válogatásaként, vasárnaponként a PC ABC, a Tanoda, hétköznaponként a Közoktatás az óvodától az egyetemig, széles műsorsávunk a Tévémagiszter kaleidoszkóp és a Repeta.

Tudományos tevékenységek és eredmények ismertetése. Ez is jelentős mindkét csatornánkon, eléri össz-műsoridőben a 10%-ot, főműsoridőben az MTV2-n pedig a 15%-ot is. A Tévémagiszter, Delta, különféle portréműsorok, természetfilmek, ismeretterjesztő-sorozatok, Akadémiai esték, Tudósklub, Tudósportrék, környezetvédelmi zöld-sáv, magyar természetfilmsorozatok, művelődéstörténeti sorozatok és még folytathatnám. A vallásszabadság megvalósulását szolgáló, valamint az egyházak és hitéleti tevékenységet bemutató műsorok is megfelelő mennyiségben vannak képernyőnkön. Az MTV1-en a Katolikus krónika, Útmutató, Engedjétek hozzám, Örömhír, Hit, hétköznapok, Utódok, reményeségek, Kommentár, egyházművészeti műsorok és különféle élő közvetítések. Az MTV2-n vallástörténeti sorozatok és különféle ünnepi műsorsorozatok. Van két olyan blokkunk, ami a mindennapi életvitelt segítő, az állampolgárok jogi és közéleti tájékozottságát szolgáló, egészséges életmódot, környezetvédelmet, természet- és tájfilmet, közbiztonságot, közlekedésbiztonságot elősegítő ismeretek terjesztése, illetve életkoruk, testi, szellemi, vagy lelkiállapotuk következtében súlyosan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára készített műsorok. Ezek is jelentős mennyiségben szerepelnek. Például: Családorvos, Lázmérő, Civil kurázi, Gyorssegély, Europercek, Évgyűrűk, Téka, egészségvédő sorozatok, Sorstársak, Erdőjárók, Alfa szolgálat, Kölcsön kapott Föld, Gaia, Mércse, Zöldposta és -dosszié, különféle egészségügyi sorozatok. Tehát szeretném még egyszer megismételni, a közművelődést szolgáló nagyon széles spektrumban lévő műsorok 48-50%-ban vannak jelen és a közszolgálati műsorok, ami egy kicsit szélesebb definíció, 90%-ban vannak jelen. Szeretném megerősíteni még egyszer és Önöknek is ajánlani, hogy a Magyar Televízió továbbra is egy közszolgálati feladatait ellátó csatorna próbál maradni, remélem ehhez a körülmények hozzá is fogják segíteni és a televízió pedig keresni fogja az alkalmat, hogy a műsorait minél többen nézzék, akik erre rászorulnak és akiknek segítséget ad. Köszönöm szépen.

Jankovics Marcell: Hölgyeim és Uraim! Igyekszem rövid lenni és a tárgyhöz kapcsolódnék annyiban, hogy gondolom, amit meg kellene vitatnunk, az a média szerepe a közművelődésben. Hivatkoznék két előttem szóló által említett fontos, nagyon fontos tényre. Az egyik, amit Hajdu István mondott, hogy az emberek nagy része csak a médián keresztül jut művelődéshez. Én ezt tovább szűkíthetném vagy tágítanám, attól függ, hogyan értjük, hogy a magyar lakosság 95%-a tévéből és rádióból ismeri azokat a tennivalóit, amit kultúrának nevezünk. A televízióban tornázik úgy, hogy a televízióban tornáznak és ő ül a fotelben, a televízióban jár az Isten házába, a televízióban megy színházba, a televízióban hallgat zenét, verset és így tovább. Ez azt mutatja, hogy tényleg hihetetlen fontos területről van

szó, hiszen, ha nem lenne egyéb, akkor is valamilyen formában az elektronikus média eljuttatja a kultúrát az emberekhez.

A másik – ami teljesen ironia-mentes a részemről – az, amit Sára Sándor mondott, hogy a televízió fejlődése versenyfutást jelentett a magyarság megmaradásáért, ugyanis az az érzésem, a disszimulációt az állította meg, hogy a televízió ki tudott jutni a határokon túlra és olyan területekre is, ahol más magyar szót, más magyar arcot, mint a televízióból vagy a rádióból az ott élő magyar ember nem hallhatott-láthatott. A kérdés az egy hagyományos művelődésben is gondolkodó ember számára, hogy vajon a közművelődésnek ez a formája és a hagyományos művelődés mennyiben versenytársai egymásnak? Van-e arra mód, hogy a hagyományos művelődés valamelyest visszazerezzen az elvesztett területekből? Mindjárt mondom, hogy ezt miért tartom fontosnak. Mondjuk, leegyszerűsítve három féle szintje lehet a művelődésnek. Egy példával szemléltetném. Az egyik lehetőség, hogy bent állok a kórusban és együtt énekelek velük. A másik, hogy ülök a nézőtérben és hallgatom, ahogy énekelnek. Esetleg megengedett régi szokás szerint velük énekelek, a templomban ez lehetséges volt valamikor és mai is az. A harmadik változat, hogy a televízió előtt ülök és hallgatom. Ez többé-kevésbé mutatja azokat a szinteket, ahogy beavatottjává vagy részesévé, a műveltjévé vagy művelőjévé válhatok egy kultúrának. Erre mondhatnám a nyelvtanulás vagy oktatás példáját is. Más az, hogyha külföldön idegen nyelvű emberekkel kommunikálok, az iskolában tanulok nyelvet vagy a televízióon keresztül veszek részt egy nyelvoktatási programban. Azért lényeges ez, mert mutatja azokat az utakat, hogyan kellene a médiában erősíteni azokat az interaktív lehetőségeket, amelyek nem csak a kultúra közvetítői funkcióit, a leírható, kipipálható feladatait jelentik, hanem valóban megpróbálnak pótolni olyan visszavonhatatlanul elvesztett dolgokat, mint a személyes részvétel egy közművelődési folyamatban. A másik dolog is a hatékonyságot érinti – és megint csak a médiák vonatkozásában említem, nem csak azért mert vesszőparipám, bár egyre többen gondolkodnak ebben a dologban – én magam úgy képzeltem, hogy magában hiába produkál nagyszerű dolgokat egy televízió vagy egy rádió, ha ezek a műsorok az egymásutánosság okán más műsorokkal keveredve tulajdonképpen kioltják egymást. Az én korombeli átlag magyar férfi 5 óra 20 percet ül egy nap a televízió előtt. Jó, ennek nagy része háttér-televíziózás, de ez mégiscsak statisztikailag bizonyított tény. Kapcsolgat ide-oda, nézi ezt, nézi azt, nézi am azt. Ebből mi marad? Hát el lehet képzelni! Mint ahogy azt is el lehet képzelni, a kereskedelmi rádiózásból jó példa – én az autóban szoktam így rádiózni –, hogy úgy jönnek egymás után a zeneszámok, hogy be sem mondják, ki volt az előadó. Egy automata, egy komputert kapcsolja egymás után a számokat. Ezek nincsenek összehangolva, más hangnemben jönnek egymás után az egyes művek, tehát amikor megszólal a következő szám, az hamisnak hangzik attól, hogy más hangnemben fejeződött be az előző. Rombolja, roncsolja a zenei műveltséget, a fület, a hallást. A hatékonyságnak döntő eleme, hogy a műsorstruktúrát úgy találja ki a televízió napi bontásában, hogy figyelemmel legyen a párhuzamos műsorokra is. El tudok képzelni egy ideális, majdani, jövőbeli televíziózást, amikor az én távkapcsolóm nem egyszerűen egy állomásra kapcsol, hanem olyan műsorra tud kapcsolni, ami valamilyen módon összhangban van azzal, amit éppen néztem. Amikor megnézek egy televíziós műsort és az engem történetesen érdekelt, akkor utána odamegyek a könyvespolcomhoz és megpróbálok hozzá olvasni. Természetes aktivizáló szerep tud lenni egy tévéműsor esetében, hogy valamiről olvastam, hallottam, láttam, és ez engem érdekelne. De a televízió maga is megteheti, hogy úgy

kapcsolja össze a műsorait, hogy erősíti bennünk az átélt élményt, tehát gyakorlatilag hasznossá teszi önmagát. Záró mondatként, de tulajdonképpen vitára csábítás szándékával mondanám, hogy a média hallatlan nagy szerepét illetően van egy hipotézisem arra vonatkozóan, hogy a mindenkori történelemben a hatalom birtokosa az, aki beosztja az emberek idejét. Nem véletlen, hogy a naptár-szerkesztés valamikor az egyház kezében volt. Már Rómában is a pontifex maximus szerkesztette a naptárt, beosztotta az emberek idejét. A hagyományos parasztkalendáriumok alkalmazkodtak a napi tevékenységhez, munkákhoz, az év és a nap szintjén egyaránt. Azután jött a történelmi idő, a történelmi emlékünnepek, amellyel a mindenkori hatalom – önmagát megerősítendő – bizonyos napokra kötelező ünnepeket, Szabad Nép-félórákat, vagy egyebeket írt elő. Azután jött a harmadik időszak, amikor az egyetlen eligazítás a mi számunkra a rádió és a televízió. Tessék tudomásul venni ennek felelősségét, mert az emberek kizárólag eszerint tudják, hogy az évnek milyen napján vannak, milyen órában, és hol. Köszönöm szépen a figyelmet.

Pomogáts Béla: Tisztelt tanácskozás, elnök úr, satóbbi! Én természetesen az irodalom nézőpontjából és az irodalom érdekében szeretnék felszólalni arról, hogy tapasztalataim szerint mit jelent az irodalom jelenléte vagy szerepe a közszolgálati médiumok világában és hogy esetleg mire lehetne törekedni. Van egy nagyon sokat idézett megállapítás, Horváth János irodalomtörténészről származik, aki annak idején azt mondta, hogy az irodalom lényege írók és olvasók találkozása, kapcsolat-teremtése írott művek által. Ő ezt irodalmi alapviszonynak nevezte. Ez az eléggé bölcsnek mondható megállapítás a kapcsolatot teszi a legfontosabb helyre. Irodalom, írók és közönség – a közöttük lévő kapcsolat létrejötte nélkül nehezen képzelhető el együtt. Mi hozta létre ezt a kapcsolatot korábban? Azt hiszem egyrészt az, hogy hozzá lehetett jutni a könyvekhez, olvasók voltak és nagy példányszámokban jelentek meg, ami mára teljesen elporladt. Csak egy adatot mondanék el, 1984-ben jelent meg Galgóczi Erzsébet Vidravas című regénye, ami az egyik első ábrázolása volt a Rákosi korszak szörnyűségeinek. Ez két kiadásban, 190 ezer példányban látott napvilágot és fogyott el, mára megszerzhetetlen az antikváriumokban is. Azt hiszem, nagyon szónoki volna a kérdésem, ha rákérdeznék arra, hogy ehhez hasonló példányszám az elmúlt tíz évben magyar szerző könyve esetében egyáltalán előfordult-e. Ennek a tizedrésze, sőt a huszadrésze sem. Ma általában a legsikeresebb író legsikeresebb műve két-három ezer példányban jelenik meg. Tehát az egyik maga a könyv volt, ami eljutott az emberekhez. A másik pedig – ezen sokat ironizáltunk akkoriban –, az úgynevezett író-olvasó találkozók voltak, amelyek személyes kapcsolatot próbáltak és tudtak létrehozni az író és az olvasó között és nagyon sok tapasztalat van arra vonatkozólag, hogy ezek a találkozók milyen termékenyek voltak. Én magam is, mint irodalomtörténész, számtalan esetben vettem részt hasonlókon és elmondhatom így utólag – bár erről a rendszerváltozás után azt hiszem, nem esett szó –, hogy tulajdonképpen a 20. századi magyar történelem és a magyar irodalom legfontosabb igazságait ezek a találkozók fogalmazták meg, szemben a tankönyvekkel, a rádióval, a tévével, vagy a hivatalos kommunikációval. Én nem tudtam úgy elmenni Kalocsára, Nyíregyházára vagy Veszprémbe, hogy egy ilyen találkozón később szűkebb körben föl ne vetődtek volna olyan kérdések, mint az 1956-os forradalom, vagy az erdélyi magyarság ügye. Ott lehetett erről beszélni. Lehet, hogy az embert később följelentették, de ezeket a följelentéseket azután a barátaink a pártközpontban igyekeztek eltüntetni. A könyv és a személyes jelenlét, a személyes találkozás

hozta létre azt a bizonyos alapviszonyt, amiről Horváth János beszélt.

Ma mind a kettőnek vége van. Ma valóban a rádióknak és a tévének a felelőség, hogy ezt a találkozást létrehozza. Ebben a tekintetben azt kell mondanom, nagyon különböző módon történik meg ennek a találkozásnak a létrehozása a különböző magyarországi médiumokban. Ha tehetném, nagyon jó bizonyítványt adnék a rádióknak és a Duna Televíziónak. A rádiót nagyon sokszor hallgatom, hiszen szinte minden hétvégemet itt a Kárpát-medencében a határok körül mozogva töltöm el. Autóval utazom és általában egyedül, közben a rádiót szoktam hallgatni. Tényleg azt mondhatom, hogy a rádió műsorai, az irodalmi műsorai is színvonalasak és érdekesek. Zárójelben azért hozzátesszem: kétségtelen, hogy azoknak a szerzőknek vagy azoknak a témáknak a köre bővíthető lenne, amelyek a rádióban megszólalnak. Van a magyar irodalmi életben egy olyan tapasztalat – és ez nem csak a rádióra, hanem például a frankfurti könyvvásár listájára is vonatkozik –, hogy bizonyos kiegészítésre, bővítésre szorulna az anyag és a tervek. De ezzel együtt is úgy érzem, hogy a rádió irodalmi szolgálata értékelendő. Ugyanez a helyzet a Duna Televízióval. Bevallom Sára Sanyinak, hogy kezdetben nem voltam nagy híve a Duna Televíziónak, noha soha nem szólaltam fel ellene, de egy kicsit egyszerűnek vagy kevésbé gazdagnak éreztem a programját. Most már évek óta főleg a Duna Televíziót nézem, mert egyszerűen ott találok meg azokat az irodalomra vonatkozó fejtegetéseket és műsorokat, amelyek lekötik az érdeklődésemet. Nagyon sok helyen járok a szomszéd országokban magyar műhelyeknél, közösségeknél, mindenkinek nagyon jó a véleménye ilyen tekintetben a Duna Televízióról.

A Magyar Televízióról nincs ilyen nagyon jó véleményem. Az az érzésem, az a tapasztalatom, hogy a Magyar Televízióban a magyar irodalom – mind a klasszikusokat, mind az élő magyar irodalmat tekintve – nem kap eléggé jelenléte, nem kap eléggé hangsúlyokat. Valamikor a televízióknak nagyon gazdag irodalmi műsorai voltak: filmek, különféle feldolgozások, televíziós játékok, írói beszélgetések, írókról készített portréfilmek. Gondolok olyanokra, amelyek például Nagy Lászlóról, Illyés Gyuláról, Takács Gyuláról, vagy Németh Lászlóról készültek. Ma ilyenek nagyon ritkán fordulnak elő és persze tudom a magyarizatot is, hogy ugye nincs rá pénz. Ennek ellenére azt hiszem, hogy viszonylag kevés pénzből is nagyobb jelenléte lehetne adni a klasszikus és az élő magyar irodalomnak az MTV mind a két csatornáján.

Egészen rossz a véleményem – bár ez talán nem sportszerű, hogy ott mondom el, ahol az illetékesek nincsenek jelen – a kereskedelmi tévékről. Meg kell mondanom, hogy az elmúlt hónapokban vagy az elmúlt hetekben a kereskedelmi csatornákon a legkultúraltabb arc, amit láttam, a Rex felügyelő nevű farkaskutyáé volt.

Nos. Nagyon fontos volna véleményem szerint, hogy az irodalom, mint a magas kultúrának az egyik tereuma nagyobb helyet és erősebb hangsúlyt kapjon a magyar médiában. Érzek egy olyan veszélyt, hogy a hagyományos kulturális területek, mint amilyen az irodalom is, kissé háttérbe szorulnak a vizuális területek mögött, mint ahogy a vizualitásnak ez a nagy kultusza minket is kezdene elérni. Ezt nem azért tartom veszélyesnek, mert félténem az irodalmat a vizuális kultúrától, hanem azt hiszem, hogy a vizuális kultúrának ez a nagyon erős terjedése és terjesztése az olvasás-kultúra amúgy is rossz pozícióját gengíteni fogja. Elszomorító statisztikai adatokat lehet ismerni arról, hogy a felnőtt Magyarország milyen mértékig vált analfabetává. Talán nem lenne helyes ezt a tendenciát folytatni.

Természetesen kell beszélni a rádió irodalmi arculatáról és terveznünk is Hajdu István elnök úrral egy ilyen beszélgetést, de kellene egy nagyon alapos, nagyon kritikus beszélgetést folytatni a kibontakozás érdekében. Egy külön tanácskozást – aminek a házigazdája lehetne az éppen jelenlévő egyesület is – a Magyar Televíziónak és esetleg a kereskedelmi televízióknak arról a tevékenységéről, vagy arról a kötelezettségéről, ami az irodalmi kultúra szolgálatát jelenti. Köszönöm.

Szokolai Sándor: Kedves tanácskozás! Kicsit váratlanul ért az a lehetőség, hogy marad idő tanácskozni és hozzászólni. Nem félek tőle, csak nem tengünk túl zenészek ebben a teremben. Ezért nagyobb a felelősségem és a szubjektív improvizációt nem engedhetem meg magamnak. Pomogáts Béla úgy kezdte, hogy az irodalom nézőpontjából – akkor én a zene „hallópontjából” kellene, hogy szóljak. Mivel a leganyagtalanabb művészet a zene, én a magam hite szerint nem vagyok bigott, de legistenközelibb művészetnek tartom és elfogytak a világon a szavak. Nem csak nálunk, máshol is. Ezért a zenének a jelentősége messze több, ami önmagán túlmutat és nem áru, nem szórakoztatás, hanem az elmélyítés, a segítségadás eszköze. Az emberek idegrendszere ebben az ingereket elszabadító világban megfélemedezett a relaxálásról, ezért én a zenét gyógyító zeneként tartanám fontosnak. Ezt a rádióban mindig éreztem. 1952-ben mint kis éhező akadémista, szerkesztő dolgoztam itt, 1956-ban átlótték a kalapomat. Nem tagadom, ennek a rádióknak a szerelmese vagyok, egy hosszabb hűtlenségem után újra. Nyilvánvalóan nem anyagi érdekből – mert a legkevesebbet fizet a megrendelésekért –, mindig vissza-visszatérek. Schumann is kimondta, hogy az erkölcs törvényei és a művészet törvényei azonosak. Ezt nagyon meg kellene fontolnunk, mert a zene tényleg nem azért van, hogy szórakoztasson. Hanem, hogy valami olyan többletet adjon, amit egy hegytetőn, egy barlangban, egy templomban, de bármikor önmagunkkal találkozáskor megélhetünk. Ahogy hallgattuk a kórus éneklését, az jutott az eszembe, hogy Mórícka csak a dallamát tudta az egyszeregynek. A dallama fönt szólt, mi meg próbáltuk azt az egyszeregyet, amit már nem lehet, szorozni. Mindenünnen kiszorult a zene és az az érzésem, hogy a művészetek is csak ráadásokká váltak az elmúlt évtizedekben. Senkit nem akarok vádolni, de nagyon nagy hiánya van a zenei műveltségnek és ezért volna nagyon nagy szükség arra, amit az annyiszor szidott Kodály fontosabbnak tartotta mindennél az emberék lelki nevelését. Ő mondta, hogy emberiskola, és nem zeneiskola kell. Én itt a rádióban egy órát töltöttem már 11-től az egész sorozat előtt figyelve másokra, amit soproni életemben megtanultam, mivel négy éve időmilliomos lettem a pesti életemhez képest. Nekem, operaszerzőnek az az érzésem, hogy már opera premiért élőben nem közvetítenek, nincs rá pénz, nem tudják kifizetni, de már föl sem tudják venni. Ma már az is láttam, mivel érdeklődtem, hogy veszélyben van a Bartók rádióban a híres rádiózenekar Vásári Tamás vezényelte közvetítése. Közvetlen veszélyben van. Ezt nem szabad bevárni, mert ez meg fog történni, ha bevárjuk. Leértékelődött egy zenei világhatalom zenéjének anyagi kerete, mert mindig van anyagi keret, amiből lehet a zenének is adni, de csak abból, amit csak nekik kell adni. Az az érzésem, hogy el kell ezeket mondanom, mert a rádió bizonyos értelemben oda is elér, ahová a televízió már nem. Én is autóban hallgatom a rádiót és újra beleszerettem egy csomó műsorba. De zavar, hogy a hírmagyarizát még mindig el akarja intézni, hogy én hogyan értem azt, ami történik. Félttem a hírtől, hogy veszélyben van-e a közvetítés, de a helyesbítés az soha nem úgy hangzik el, mint a rossz vagy téves hír közlése a rádióban. Ezért nagyon fontosnak tartom, hogy a zenét az értéken, a saját érté-

kén túl vegyük komolyan, mert lelkileg van a legnagyobb szükségük az embereknek erre és nem valami alapzeneként. Talán azt is ki kell mondanom, hogy a Kossuth, a Bartók és a Petőfi rádió nem jó arányban van egymással. Jó arányban van olyan szempontból, hogy mi a koncepciója. Nem szabadna félni attól – és én ezt körülbelül négy évtizede mondom –, hogy reggel, egy reggeli műsorban az üvöltő dervist kicsit lehalkítanák és egy Bartók vagy egy Kodály kórusmű hangzana fel, ami a lélek gyöngyszeme. Sokszor törtem a fejem, hogy ajánlom, ajánlkozom is – elküldtek. Én egy ilyen megszállott békéstarhosi mániákus közművelődési emberke vagyok, aki úgy érzi, hogy nincs az életének értelme, ha nem varázsolhat.

Itt szeretném elmondani, hogy a rádiózenekarnak van egy olyan karnagya, aki nem taktust üt, aki nem uralkodó, aki nem kappelmeister, hanem varázsló. Ez a varázslat nem véletlen és az itt lévő Szirányi barátom nagyon jól tudja, ő talán még nálam is nagyobb híve, mert nem tudom kifejezni, hogy mekkora ez a kincsünk, és erre azért van nagy szükség, mert szorultságunkban a legnagyobb hiánycikk például az, ahogy a Zeneakadémián elkezd a zenéről beszélni. Kodály maga mondta, hogy a műhöz nem recept kell, mint az ételhez, hanem aperitif. Ő bevezeti a hallgatót abba, amitől más emberként megy ki a koncertteremből.

Kiöltük magunkból az Istent. A zenén keresztül még visszanyerhetjük. A papok, az egyházak is magukhoz fognak térni és nem mindig két akkordot pengető együttes kell a templomba ahhoz, hogy visszacsálják híveiket, hanem valami más kell. Ezért azzal fejezem be, hogy én azt várom a Magyar Rádiótól, a Magyar Televíziótól és a Duna Televíziótól, hogy a közös lelkiismeretűeket jobban hívja – én is mindig mentem az elmúlt években, ha hívtak. Én vidéken jobban látom azt, hogy nagyon kevesen szólítják meg a népet. Szokolai Sanyika is – mert még mindig így szólítanak a kollégáim – egy vidéki, falusi parasztcsaládból származik. Mi lesz azokkal a parasztyerekekkel, akiknek a szíve megdobban egy szép taktustól? Nagyon sokan elmennek úgy a világról, hogy nem derül ki, hogy miben voltak tehetségesek. Elnézést a subjektivitásért, köszönöm szépen.

Pröhle Gergely: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ne haragudjanak, hogy beelőzök azok elé, akik már szóra jelentkeztek, de semmit nem rühellek jobban, mint hogyha valahova díszpintyként kell elmennem és úgy is kell távoznom, bár tudom, hogy funkciómból adódóan ez nem egyszer fog még előfordulni velem a jövőben. Egyrészt nagyon sajnálom, hogy pont akkor kell távoznom, amikor a beszélgetés a legérdekesebb szakaszába érkezik, hiszen a műfaját tekintve szükségszerűen kicsit termelési riport-beszámoló után, amit a médiavezetőktől hallottunk, azt gondolom, hogy a mostani összejövételnek az az igazi és lényegi része, ami Pomogáts Béla és Szokolai Sándor szájából elhangzott és ami feltehetőleg ezután fog következni. Ugye, a „Művelődés stratégiai tervezéséért való jámbor szándék indoklása” című iratban, ami a Magyar Művelődési Társaság alapvetése, egy jelentős dilemma merül fel arra nézve, hogy vajon egy kulturális politikának mely nyomvonalon kell haladnia. Azoné, amely központosítja a forrásokat és meghatároz egy bizonyos irányvonalat, vagy pedig azon, ami egyébként eddig jellemző volt, amely társadalmasítja a döntéseket és csak jogi kereteket teremt és megpróbálja nagyon liberálisan és nagyon értékszemlegesen valahogy kordában tartani az intézményrendszert. Nos, előre bocsátom, hogy én a mostani rendszerrel kapcsolatban kicsit elégedetlen vagyok. Belátom, hogy szükség van a társadalmasításra, belátom, hogy szükség van arra, hogy az egyes kulturális önszerveződések saját maguk, autonóm módon döntsek el, hogy milyen módon tudnak forrásokhoz jutni. Ugyanak-

kor azt látom, hogy egy olyan világban, ami egy olyasfajta rendezetlenséget talált negyven év szocializmus után, amelyet mi itt találtunk, ebben a rendszerben igenis szükség van egyfajta rendező elvre, ami nem lehet más, mint a központi akarat. Ahhoz azonban, hogy ez az akarat valamilyen formában érvényesüljön, és úgy érvényesüljön, hogy megfelelő információkkal is rendelkezzen, ahhoz arra van szükség, hogy ilyen fórumok létrejöhessenek, hogy információval rendelkezünk, hogy megtudjuk azt, hogy mit gondol Pomogáts Béla a magyar adófizetők pénzéből működő Magyar Rádió és Televízió irodalmi műsorairól, hogy meg tudjuk teremteni azokat a fórumokat, amikor az érintettek elmondhatják a véleményüket arról, hogy mi az, amivel nap mint nap foglalkozniuk kell és ami nap mint nap foglalkozik velük. Ahhoz, hogy a megfelelő arányt megtaláljuk a társadalmasított döntéshozatal és a kicsit talán ijesztően hangzó kifejezés, a központi akarat között, szükség van arra, hogy ez a kormányzati tevékenység megteremtse azokat a fórumokat, amelyek lehetővé teszik, hogy ez a fajta információáramlás megtörténjen.

Rengeteg anomáliát tapasztaltunk az elmúlt két hónapban. Látjuk azt, hogy a magyar adófizetők pénzéből működő állami cégek teljesen ötletszerűen működnek a kultúrfinanszírozásban. Látjuk azt, hogy operai fesztiválok, például most nyáron, hirtelen ki tudják vívni maguknak rengeteg, egyébként megint csak a magyar adófizetők pénzéből működő cég szponzorációját, miközben a Magyar Állami Operaház, mint nemzeti intézmény, november 22-i bérleti előadását alig tudja finanszírozni. Kérdezem én, hogy lehetséges ez? Rengeteg ilyen abszurd dolog van a magyar kulturális életben, ami egész egyszerűen csak azzal magyarázható, hogy ez az információáramlás nem működik. Egy konkrét példát mondok. Nem értem pontosan, hogy vajon a Paksi Atomerőmű Rt. miért nem vonzódik a november 22-i operaházi előadáshoz és miért tetszik neki jobban a Nyári Budapesti Operafesztivál, holott ugyanarról a Turandot előadásról van szó. Rengeteg ilyen kérdést lehet feltenni és azt gondolom, hogy ezen a területen megint csak óriási szerepe van a médiumoknak. Hiszen mi az, ami a kultúr-szponzorációs tevékenységet elősegíti? A nyilvánosság. Nagyon tisztелеm Szokolai Sándor szent indulatát, de sajnos tudomásul kell vennünk, hogy a mai világban a kulturális menedzserek ragadták magukhoz a valóságos kulturális befolyást. Ezek az emberek arra figyelnek, hogy milyen módon tudják a legnagyobb nyilvánosságot megteremteni a saját maguk üzleti érdekeinek. Ezért van döntő jelentősége annak, hogy a kulturális értékekből mi jelenik meg a magyar médiumokban, hiszen igaz van Jankovics Marcellnek, óriási a felelősség, nagyobb nyilvánosságot, mint amit a televízió és a rádió, senki nem tud teremteni ebben az országban. Hiszen hiába akarunk mi 650 főre Nemzeti Színházat építeni és hiába próbálunk mi abból kiindulni, hogy egy-egy könyv eljut ad abszurdum kétezer olvasóig, mindez kutya füle ahhoz képest, mint amikor reggel már fél nyolckor valaki bekapcsolja a Kossuth rádiót és elhangzik, hogy megjelent ez, megjelent az, vagy itt ilyen kulturális esemény történt, ott olyan kulturális esemény történt. Tehát amikor én arról beszélek, hogy a központi akaratot a kulturális irányításban valamilyen módon érvényesíteni kell, akkor arról beszélek, hogy ezeket a különböző – hangsúlyozom megint – a magyar adófizetők zsebéből finanszírozott szervezeti egységeket, ezek tevékenységét koordinálni kell. Azt gondolom, erre hivatott egy kulturális tárca, erre hivatott minden olyan, a médiumok tevékenységét felügyelő intézmény, mint az ORTT is. Megjegyzem, megint csak egy nagy lehetőség a most elhíresült Műsor-szolgáltatási Alap kultúra-finanszírozás szempontjából. Egészen

addig, amíg ezek a különböző intézmények nem találják meg a koordináció megfelelő formáit, szembesülünk azokkal a problémákkal, amelyeket a Turandot előadás kapcsán az előbb megemlítettem.

Arra kérem Önöket, hogy ezeket az anomáliákat - vagy ilyen rendezvények formájában, vagy pedig a mi, vagyis a Kulturális Minisztérium közvetlen megkeresése révén - próbáljuk valahogy együtt elhárítani. Ugyanis tényleg azt gondolom, hogy manapság a Kulturális Minisztérium feladata nem az, hogy megmondja: te, fiam ennyit érsz, te ennyi pénzt kapsz, te meg csak annyit, te kevesebbet kapsz. Amit mi manapság elérhetünk, az az, hogy ezeket a fórumokat valamilyen módon megpróbáljuk összeegyeztetni és megpróbáljuk az állami pénzből, az adóbevételekből finanszírozott intézmények tevékenységét összehangolni.

Egyébként pedig köszönöm a Magyar Művelődési Társaság meghívását és csak annyit szeretnék mondani, hogy Jankovics Marcell személye révén ez már ugye nem egy társadalmi szerveződés, hiszen Jankovics Marcell, ha úgy tetszik a Nemzeti Kulturális Alap elnökeként az establishment részévé vált. A Magyar Művelődési Társaság nem tudja lemosni magáról azt a vádat, hogy az új kulturális kormányzat fiókszervezetéről van szó. Köszönöm szépen.

Juhász Judit: Köszönjük szépen. Ennek ellenére lehet, hogy lesznek, akik új elnököt javasolnak a társaság élére, csak azért, hogy az összeférhetlenség vádjá nehogy utolérjen bennünket. Nagyon szépen köszönöm államtitkár úrnak és természetesen amikor az ideje már nagyon szorítja, akkor induljon el. Szót kért Agárdi Péter, Szemadám György és utána Deme professzor.

Agárdi Péter: Tisztelt tanácskozás! Rögtön egy konkrét példával szeretném kiegészíteni, amit az államtitkár úr mondott. Tudniillik a kulturális kormányzat, vagy a kormányzat központi akarata, illetve a civil szerveződések információt, érdekeket, értékeket továbbító tevékenysége között van még egy köztés szféra is, és ez a törvényhozás. Azért is fontosak az ilyen típusú tanácskozások, hogy tudják tájékoztatni a törvényhozókat arról, hogy mikor milyen ügyről és hogyan tudnak dönteni. Amit Szokolai Sándor elmondott és amit fájdalomként, kockázatként mindannyian átélünk, az többek között - elnézést, hogy ezt ennyire leegyszerűsítsem - olyan törvényhozói döntésekkel is elhárítható, mint hogy például a televízió és a rádió közös művészeti együttesei megkapják azt a plusz támogatást az országgyűléstől, amely annak szól, hogy ezek a művészeti és zenei együttések nem pusztán a hagyományos műsorszolgáltatási tevékenységet folytatják. Nem akarok ebbe belemenni és végképp nem szeretnék pénzügyi siránkozásba váltani. A következő, amiről itt beszélni szeretnék, az alkotó értelmiség - természetesen a tudományos értelmiséget is ide sorolom - és a médiumok viszonya. Ha jól számolom, 64 évvel ezelőtt az akkori magyar irodalmár értelmiség egyik, ha talán nem a legizgalmasabb egyénisége, Németh László vállalta, hogy a korpa közé keveredik és eljött ide a rádióba. Nagyon sokan megpróbálták lebeszélni és igaz, hogy Németh László csak egy évig volt itt, de fordulatot idézett elő a magyar rádiózás kultúrhistoriai történetében és bizonyította, hogy igenis az íróasztalhoz, az élményhez, az esztétikumhoz kötődő ember is képes alkalmazkodni ahhoz, amit korszerű médiumnak hívunk. Igaz, hogy akkor még Magyarországon nem volt televízió, éppen akkor kísérleteztek ki Amerikában. Én ezzel csak azt akarom mondani az Önök társaságának, hogy ne féljenek az alkotó értelmiségiek, tudósok és művészek megpróbálni a saját egyéniségüket, alkotókedvüket átfordítani a médiumok nyelvére, tudniillik az egy picit más. Mert nem elég irodalmi, színházi, tudományos eredményeket

mechanikusan közvetíteni, ha ezek nem jutnak el a hallgatókhoz és a nézőkhöz, ha nem sikerült televízió-szerűen vagy rádió-szerűen megjeleníteni, akkor hiába. Ebben is igazából az alkotó értelmiség tud segíteni. Lehet csinálni - most a saját portánkon söprök - másfél-két órás irodalmi műsorokat, kipipálva valamit és mégis azt mondom, hogy inkább ne. Lehet, hogy egy fél óras hatékonyabb, vonzóbb irodalmi műsor sokkal többet számít. Ez vonatkozik a kulturális információkra is, mert ahogy Hajdu István elmondta, a Kossuth, a Petőfi és a Bartók egymáshoz kapcsolódva tudja ugyanazt az értéket másként és másként népszerűsíteni. Játsszon szerepet ez a társaság abban is, hogy a magyar alkotó értelmiséget visszacsábítja a tömegkommunikációhoz.

A következő, amit mondani szeretnék: ma már disszertációk tucatjait írják egyetemisták, főiskolások arról, hogy mit is jelent ez a fogalom, hogy közszolgáltatóság. Itt is volt már erről tanácskozás. Ebből meg lehet élni, különböző tudományos fokozatokat is lehet szerezni. Szeretném az eddigi beszélgetés alapján is roppant egyszerűen, szinte nyegle egyszerűséggel megfogalmazni, mi is a különbség a kereskedelmi és a közszolgálati médiumok között - legalábbis, ahogy én élem meg. A kereskedelmi médiumok a szabad gombnyomogatás médiumai. A közszolgálati rádió és televízió a szabad választás médiuma. Ez az óriási különbség és itt van nagyon nagy felelőssége a közszolgálati médiumoknak. Tudniillik, gombokat nyomogatni lehet hátat fordítva, egyéb zajok mellett is, de szabadon választani, az a közszolgáltatóság kritériuma. Ezért nem elég pusztán jó műsorokat szolgáltatnunk, hanem meg kell találnunk azt a kínálatot, azt az egymásra épülést - ahogy Jankovics Marcell is mondta -, a műsorközegnek a műsorokat kiemelő auráját, hogy valóban ezt a programot válasszák az emberek. De ezt nagyon nehéz megtalálni. Mert tulajdonképpen a hagyományos közszolgálati televíziózás és rádiózás mondhatná azt, hogy mi az értéket képviseljük, tükrözzük, így a magyar művészet és tudomány értékrendjét - tessék pénzt adni rá. De a hallgatók szépen eltűnnek. Mondhatja egy másik tendencia, hogy a kereskedelmi rádiózás-televíziózás számít, itt vannak a bizonyítékok, növekvő hallgatottság, nézettség, stb. Ez - azt hiszem - számunkra hibás alternatíva. Nem szabad görcsös védekezésbe merevednünk. Biztos, hogy a közszolgálati televíziózásnak és rádiózásnak is alapvetően meg kell újítania önmagát ahhoz, hogy ne a kereskedelmi televízió és rádió versenytársa legyen, mert nem kell, hogy versenytársa legyen mindenben. De a mi feladatunk a szabadon választás lehetőségét megteremteni, és azt hiszem, ez a legnehezebb feladat. Itt van megint a televíziószerűség és rádiószerűség nyitja. Az igazi csatát a gyerekeken lehet elveszteni és megnyerni is. A 30-40 fölötti korosztálynak nagyjából már kialakultak a televíziózási, rádiózási szokásai, még ha persze váltogatja is a csatornákat. A legaggasztóbb a gyermekek igényes rádió- és igényes televízió-nélkülisége. Látjuk, a kereskedelmi televíziók ezt fölismerték, óriási programokat indítanak a gyerekeknek. Én a saját lányaimon látom, hogyha sikerül kialakítani bennük a szabad választásnak és nem a szabad gombnyomogatásnak az esélyeit, akkor egy olyan világ nyílik meg előttük, ami szinte hihetetlen, de ehhez egészen új dolgokat kell kitalálni. Például, akár a regionális rádió és televízió műsorok összefogásával és sok minden egyébbel. Erre valóban komoly programok kellenének, mert beletörődünk abba, hogy még a műsorvélemények, a hallgatottsági, nézettségi adatok is megállnak a 14 éves korosztálynál, holott igazából minden azon múlik, még a funkcionális analfabétizmus elhárítása is, hogy itt mi lesz.

Végül még egy dolgot hadd mondjak el. Nagyon örülök, hogy a Magyar Művelődési Társaság elnöksége, tanácsadó testülete itt van. Személyes dolognak tűnik, de hadd mondjam el

hogy én egy másik kulturális társaságnak vagyok alapító tagja, többen vagyunk itt alapító tagok egy másik kulturális társaságban, amelynek az a neve, hogy a Kultúra Közvetítők Társasága (eredetileg Kamarája volt). Tulajdonképpen egy más megközelítésből, egy más munkaprogrammal, de alapvetően a Művelődési Társaságéval azonos célokkal jött létre éppen 1990-ben az a társaság. Pontosan ugyanazzal a céllal, hogy társadalmi, civil erővel próbáljuk segíteni a kultúra helyzetének, presztízsének javítását informálisan, de nem törvényellenesen és nem törvénytelenül. Mint egy másik társulat egyik alapító tagja, hadd kívánjak nagyon sok sikert az Önök társaságának és bízom benne, hogy lesznek olyan ügyek, amelyekben közösen tudunk fellépni. Egyébként az a társaság is roppant érzékeny a médiumok értéke iránt. Van egy Fehér Rózsa díjunk, amelyet évente szavaz meg a Kultúra Közvetítők Társasága és az idén hamarosan kiosztandó Fehér Rózsa díjasok között éppen két rádiós személyiség, illetve kollektíva van. Majd annak idején ennek is lesz nyilvánossága, nem akarom most előre ellőni a poént. Nagyon jó munkát kívánok ennek a társaságnak. Köszönöm szépen.

Szemadám György: Többrendbelileg is érintve vagyok, egyrészt, mint a Magyar Művelődési Társaság elnökségének a tagja, másrészt, mint a Magyar Televízió Vizuális Művészetek Szerkesztőségének a vezetője és nem utolsósorban, mint képzőművész. Amikor Pomogáts Béla arról beszélt, hogy a vizualitás mintha elfojtani látszana az irodalmat - ez ingerelt szólásra, de hadd kezdjem egészen máshonnan. Én kétféle rendeződést ismerek, amely valamilyen módon érzékelhető. Van egy úgynevezett vertikális jellegű szerveződés és van egy horizontális rendeződés. A vertikális jellemzője a fent és a lent, mint ahogy a magyar nyelv ezt szépen kifejezi: a fenségest és az alantast nagyon éles különbségtétel választja el és ebben vannak igen is fontos dolgok és kevésbé fontos, elhanyagolható, sőt kimondottan tiltott dolgok. Minden kultúra valamilyen módon így építkezik. Természetesen ehhez gerincre, középpontra, köldökzsinórra, hitre van szükség, ami köré kristályosan lerakódhatnak a kultúra formái. Így építkezik mondjuk a reims-i katedrális. De hogyha a reims-i katedrális elemei egy réten szétszórjuk, az csak egy csomó szépen faragott kőtömeg, strukturálatlanul. Amikor vertikumról, fentről és lentől beszélek, akkor arra gondolok, hogy ez a rendeződés mindig az egységet keresi. Mindig a központot, mindig az érzékeny egyensúlyt keresi és mindig - s talán ez a legfontosabb meghatározója - minőségben és értékben gondolkodik. Van egy másfajta rendeződési lehetőség, ez az a bizonyos horizontális, amelyiknek - ha nagyon durván akarnám kifejezni magam - a jellemzője az, hogy virágozzék minden virág, kinek a pap, kinek a papné, nagy a világ állatkertje és így tovább. Ez az a rendeződés, amely értékekben nem gondolkodik, minőségben nem gondolkodik, hanem mindig, mindenkor mennyiségi kategóriákat állít fel. Ezek a mennyiségi kategóriák azok, amelyek nem egészíthetők ki és nem helyettesíthetők a minőségi kategóriákat. Hogyha van a Magyar Művelődési Társaságnak feladata, akkor különösen a médiumok tekintetében, hogy ezt a másfajta, a minőségekben való gondolkozást helyezze előtérbe és próbálja felhívni a figyelmet arra, hogy ez egészen más. Hiszen nagyon kényelmes és könnyű dolog a televíziót azon mérni, hogy hány darab ember nézte, hány darab perc a műsoridő, mennyi darab forintba került, hány ember szerepelt benne. Mindig csak ezzel találkozom lépten-nyomon, minthogyha ezek bármit is jelentenek. Én egy alkalommal - lehet, hogy ez egy naiv hivatkozás volt, de itt is muszáj elmondanom - kénytelen voltam azt mondani ezekre a furcsa nézettségi mutatókra - amelyre Sára Sándorral messzemenőn egyetértve, azt hiszem, valóban nem

sok szükség van -, hogy van egy olyan mérési lehetőség is, hogy hány darab ember hagyta nyitva a televíziót vagy netán nézte, mert ezek a számok alkalmatlanok arra, hogy valós hatást lemérjenek. Azt szoktam mondani: viszonyítsuk ahhoz, hogy élt valaha egy ember, aki mindössze tizenkét másikkal beszélt. Többnyire nem is értette az a tizenkét másik, hogy mit mond. És mégis, valamiért felépült ebből a keresztény kultúra 2000 év óta. Hogyha a korabeli nézettségi mutatókat nézném, ugye ez meglehetősen gyatra eredményt hozna. Magyarul, azt hiszem, hogy a mennyiségi szemléletnek háttérbe kellene szorulnia. Irtó nehéz ilyen kimondani, mert hiszen mi is reflex-szerűen rögtön azt kezdjük elmondani, hogy nincs elég pénz a műsorokra. Ha engem, mint televíziós szerkesztőség vezetőt kérdeznek, mindig azt mondom, hogy rengeteg lehetőség van, csináljuk tovább utolsó csepp vérünkig, s talán valami mást felmutatva. Én például - lehet, hogy nem teljesen tisztességes - azokat az embereket, akik a szerkesztőségemnek dolgoznak - például Rádai Mihályt -, hitegetésekkel tartom életben. Ígéretekkel, hogy talán egyszer eljön az idő, amikor felismerik, hogy annak, amit felmutatunk, értéke van, és hogy hittel teli emberek csinálták. Nem sok pénzért és nem nagy nézettséggel. Tudniillik a mennyiség majdnem mindent igazolni tud. Nemrég láttam a HBO-n egy filmet egy rádiós sztárról, akinek a műsorát azért hallgatták nagyon sokan, mert megengedhetetlen elemeket helyezett el benne. Igen, van érdekessége a szellentésnek is - nem magamtól találtam ki, ebben a filmben lehetett látni - ez volt az egyik főcíme az első rádióműsorában ennek az embernek és ettől kezdve rengetegen hallgatták. Na most az, hogy hány darab ember nézi, mennyi pénz, engem nem is nagyon érdekel. Lehetőséges, hogy hiba szerkesztőségvezetőként ezt mondanom. A Magyar Művelődési Társaság szempontja kizárólag a minőség lehet és állandóan ki kell mondani, hogy a vertikális, a minőségre érzékeny szemlélet kell, hogy meghatározóvá váljék. Azt hiszem, szinte reménytelen feladat.

Panaszkodni is tudnék. Volt a szerkesztőségünkönél egy műsor, amelynek az volt a címe, hogy „Donátor”. A forgatáshoz sajnálatos módon vidékre kellett volna utazni, illetve utaztunk is sokszor. Mostanában egy kicsit bizonytalan a létezése. Ez a műsor azokat a magánvállalkozásokat, rosszul mondom, nem vállalkozásokat - magánvállalásokat sorolja, amelyekben képzőművészek ingyen kifestenek egy templomot, amikor egy házaspár üzemeltet egy galériát, amikor magánemberek az aradi vértanúk szobrait készíttetik el. Ezek azok a közösségteremtő pontok, amiket elsőrendűen fontosnak érzek megragadni. Nem csak a vizualitásról van itt szó természetesen, hanem annak ürügyén közösségteremtésről, építkezésről, egyensúlykeresésről, az egység kereséséről. Én azt hiszem, hogy ezek lennének a nagyon fontos műsorok.

Itt a végén visszatérek arra - amit Pomogáts Béla barátom mondott -, hogy talán a vizualitás egy kicsit túlteng - szerintem is. Lehet, hogy szokatlan, hogy ezt mondom, szerintem is, mert a televízió klip-szerű hatásokkal, vizuális kísérletekkel, interdiszciplináris ügyekkel és rengeteg mindennel van túlterhelve. Valljuk meg, hogy a képzőművészetről szóló híradást csak a televízióban lehet megtenni, a folyóiratokban már nem annyira: ott csak figyelem felkeltő szerepet játszhat. Hiszen - és itt megint a mennyiségekről, időről van szó - egészen más élmény elmenni egy kiállításra, találkozni egy műtárggyal és egészen más egy képet bemutatni a képernyőn, aminek nem látom a felületét, nem tudom a valós méreteit. Nagyon kérdéses, hogy az a szemlélet, amit én megpróbálok állandóan és mindenütt elmondani és sulykolni, vajon egyáltalán a médiák esetében érzékeltethető-e? Lehet-e ilyen irányú változást hozni, vagy

pedig elsodor, betemet minket a másik fajta szemlélet, ami nem kevesebbet fog akkor betemetni, mint az egész magyar kultúrát. Köszönöm.

Juhász Judit: Szeretném elmondani, hogy kik kértek még néhány szóra türelmet. Deme professzor először, azután Péterfi Ferenc a Civil Rádió vezetője és Gyúró Ferenc a Társadalmi Egyesületek Szövetségének elnöke, majd Gabnai Katalin és majd utána folytatjuk a névsort. Köszönöm szépen.

Deme László: Kedves Barátaim! Igyekszem tömöríteni a mondandómat. Hogy a hivatalos szóhasználattal éljek, rühellem, hogyha államtitkár úr mögött vagyok kénytelen egypár megjegyzést tenni arra, amit ő mondott. Az ő szavát használtam. Szóval nem tudom, hogy ez a „központosítani vagy társadalmiasítani” olyan alternatíva-e, amit föltétlenül és mindenáron egyféleképpen kell megoldani. Ha már társadalmiasításról akarunk beszélni, akkor ne mondjunk társadalmiasítást, mert nem társadalmat akarunk csinálni valamiből, hanem társadalmat akarunk csinálni valamiből. Azt hiszem, hogy ennek a mostani kezdeményezésünknek - ha én jól tudom, hogy mibe léptem - éppen az a feladata és a törekvése, hogy társadalmiasítson. Tehát megteremteni egy olyan laikus mozgalmat, amelyik nem fölülről lefelé, hanem az alsó rétegek mozgósításával, a kezdeményezésük és az igényeik felszabadításával próbál meg közművelődést teremteni. És itt az „őds” a legfontosabb, hiszen a „köz” nem célja és tárgya a művelésnek, hanem legalább annyira anyaga és alanya. Tehát ez a bizonyos központosítás és onnan fölülről lefelé kezdeményezés, ez engem - túl öreg vagyok - rossz dolgokra emlékeztet. Annál is inkább, mert elhangzott, hogy most jobb, ha megmutatkozik a központi akarat, de megteremtjük a tájékozódás fórumait, például ezt a társaságot. Hát én nem tudom, én úgy értesültem, hogy nem a minisztérium teremtette meg a társaságot és nem a minisztérium tömöríti maga köré a szélesebb közönséget, hanem a szélesebb közönség szeretne valamit csinálni. Ha a minisztérium informálódni szeret, akkor az nagyon jó és ha meghallgatja amit mondunk, az még jobb.

Itt tulajdonképpen a magam szűkebb területére térve, azért annyit el kell mondanom, hogy ez a terület nem szűk. Kérem szépen, a Magyar Nyelvőrnek a tavalyi évfolyamában egy vitanyag jelent meg, amelyikben én ilyen címen javasoltam egy nagy akadémiai munkálatot: „Nyelvhasználat, közgondolkodás, közérkölc”. Ha úgy tetszik: „Nyelvhasználat, mentalitás, moralitás”. Ezek a legszorosabban összefüggenek, egymást hordozzák, egymást közvetítik, egymást erősítik vagy éppen gyengítik. Tulajdonképpen az az egyenlőség például a kommunikációban, nyelvhasználatban, stílusban, ameddig most eljutottunk, valóban egyenlőség - tudniillik a bunkóság egyenlősége a széles nagy társadalomban. Azt hiszem, itt nagyon sok tennivalónk volna, többek között ennek a társaságnak is, mert tulajdonképpen a nemzedékek szétszakadása és ezzel a kulturális, morális hagyományozódásnak a merev elvágása az, ami érzékelhető. Nem az a baj, hogy a gyerek nem tudja, mit jelent a rakoncátlan és hogy miből származik ez a szó - ami nagyon érdekes gazdaságtörténeti adat volna -, de ma már a legmagasabb politikában is összerúgják a port. Aki rúgja a port, az táncol ugye, és azért tesznek „srajfát” a lovak közé az istállóban, hogy ne rúgják össze a patkót. A végén oda jutunk, hogy néma gyereknek híg a leve. Nem egyszerűen nyelvhasználati tévedés ez, hanem mentális kiüresedés, amikor az ember beszél, mert jár a szája, de nem jár az agya.

Tulajdonképpen felelőtlenül, mert egyszemélyben, de mégiscsak társelnökként felajánlom az Anyanyelvápolók Szövetségével való szoros együttműködést. Azt hiszem, nagyon jó lenne,

hogyha azok a bizonyos városi megbízottak kapcsolódni tudnának hozzánk. Azt mondtam, hogy laikus mozgalmat akarunk létrehozni. Nagyon fontos, hogy egyszerű emberek és minél többen kapcsolódjanak be, de nem laikus mozgalmat akarunk evokálni. A szakemberek, még hozzá a magasabb régiókban működő szakemberek bevonása és közreműködése nagyon fontos. Ami a médiának, a médiumoknak a felelősségét illeti, azt hiszem, a közszolgálati televízióknak nagyon sok megfontolni valója van. Egyrészt a meseműsorok, másrészt pedig a krimik és főleg az akciófilmek dömpingjével kapcsolatban. Én elhiszem, hogy ez a legolcsóbb. De az, hogy a gyerekek azon nőnek fel, hogy rajzolt figurák oda-vissza rohangásznak és közben felgyorsított magnóhalandzsa csipog és a gyerekeknek a képlékeny fantáziáját nem eligazítjuk, nem tápláljuk, hanem magára hagyjuk, ennek súlyos következményei vannak. Vannak már kísérletek, hogy a gyerekek mit fognak fel ezekből és mit nem. Maradjunk a mesénél: Tom és Jerry, akit ugyebár agyagba döngöl az úthenger, laposra, szerencsére megrázza magát és továbbhalad. És akkor csodálkozunk, hogy Fóton az a két gyerek belefújta a harmadikat a sáros vízbe és aztán mondja neki, hogy na most már gyere haza és az nem mozdul és így tovább. Szóval meg kellene ezt fontolni, hogy nem kiszolgálni, hanem szolgálni kell a fiatalokat és az idősebbeket egyaránt. Én védeném ennek az alakuló társaságnak a laikus mozgalom jellegét és tiltakoznék az ellen, hogy úgy tekintsek, a központi akarat maga köré tömöríti a kívülről és lehetőséget ad nekik, hogy véleményt mondjanak. Nem kérem. Arra kell lehetőséget adni, hogy kezdeményezzenek, mozogjanak, segíteni őket abban, hogy ennek a mozgásnak az iránya megfelelő legyen, legalábbis, ahogy a mi becsületünk éte diktálná nekünk, és minél többeket és minél szélesebb rétegeket megmozgatni. Köszönöm.

Péterfi Ferenc: Péterfi Ferenc vagyok és a bemutatáshoz hozzáténném, hogy közösségfejlesztőként dolgozom abban az intézetben, aminek Földiák András az igazgatója. Ezt azért hangsúlyoznám, mert az a szakma, vagy az a foglalkozási kör, amit én képviselek, a kultúra hagyományos közvetítésén, a művelődés hagyományos segítségével túl elsősorban arra próbál koncentrálni, figyelmet fordítani, hogyan lehet az emberekben, a közösségekben, a településekben benne lévő kibontani. Tehát nem csak hogyan lehet, mint egy tölcserrel beletölteni valamit, hanem az a tudás, az a tapasztalat, azok a szándékok, amik az emberekben vannak, hogyan bonthatók ki és hogyan aktivizálhatóak a közösségi élet, a művelődés, a szociális szféra, tehát az egész társadalom javára. Egy közösségi rádió, a budapesti Civil Rádió vezetője vagyok és igazából ez a két dolog az én számomra nagyon egyértelműen összekapcsolódik.

Csak néhány dologra szeretném föl hívni a figyelmet. Az egyik, hogy a médiának nagyon különböző dimenziói vannak. Vannak az országos médiumok, amelyeknek a képviselői itt most szóltak, de nagyon fontos lenne a társaság és a magunk figyelmét ráirányítani, hogy ennél szűkebb dimenziók is vannak: a helyi, illetve a térségi, körzeti médiumok. A helybéli emberek, a polgárok is jobban hozzáférhetnek ezek működtetéséhez. Hogyha a médiumnak és egyáltalán a sajtónak, a rádióknak, a televízióknak nem csak az a feladata, hogy kikapcsoljon, hanem az is, hogy bekapcsoljon a társadalmi vérkeringésbe, akkor - úgy gondolom - elsősorban ezek azok a dimenziók, ahol a valóságos terepeink, a valóságos lehetőségeink vannak. Még valamit. Fontosabb dolog az újságírás, a rádiózás, egyáltalán a médiumok köre fontosabb annál, minthogy pusztán az újságírók kisajátíthassák maguknak. Már bocsánat az újságíróktól ez ügyben. De sokkal fontosabb lenne, hogy a polgárok is bekapcsolódhassanak ezeknek a médiumoknak a munkájába. A

helyi kör elsősorban az – bár más dimenziók is nyilván vannak – ahol az emberek bekapcsolódására reális lehetőség van. Bizonyára nagyon sokan tudják, hogy a helyi lapok milyen mértékben elburjánzottak, milyen nagyon sok működik belőlük, településenként akár több is, és milyen gazdag színfoltjai lettek ezek a helyi közösségi életnek. Úgy gondolom, a helyi televíziók, a helyi rádiók is, ha a közösség által működtetik, akkor ugyanilyen lehetőséget kínálnak. Tehát a társadalmiasításnak azt gondolom, ezek a médiumok nagyon fontos lehetőségei. Ha igaz, amit Jankovics Marcell mondott – és azt gondolom igaz –, hogy milyen fontos a személyes részvétel a művelődési folyamatban, akkor ez a típusú személyes részvétel is nagyon fontos, hogy lehetővé váljon. Hogy ne csak beosszák helyettünk az időnkét. Hiszen elérkezett a személyes autonómiának, a politikától való függetlenedésnek a lehetősége. Most már rengeteg mindent szabadon akarhatunk, de hogy tudunk-e igazán szabadon akarni, az nagyon kérdéses és szeretném, ha a médiumok egy kicsit ilyen szempontból is vizsgálat alá kerülnének, hogy mennyiben segítik az ember autonómiájának a kibontakozását, vagy mennyiben rántják újabb rabságokba. Ha politikailag most szabadabbá is váltunk, de vannak, akik sorba állnak, hogy helyettünk döntéseket hozzanak, hogy kivegyék a körünkből, a mi gondolkodásunkból a döntések lehetőségét. Helyettünk szeretnék mindenféle módon, sok esetben egészen ördögi hatásmechanizmusokat is felhasználva működni. Elsősorban erre szeretném a figyelmüket fölhívni. Köszönöm.

Gyúró Ferenc: Tisztelt Tanácskozás! Az aranyházú Arany János írta az Epilógusban, hogy „Az életet ím megjártam, nem azt adta, amit vártam” – ez a tanácskozás azt adta, amit vártunk. Ha ezt meghallgatnák nagyon sokan – és örülünk, hogy nem hallgatják meg –, akkor szerintük esetleg ez egy panasznapp volt. Siránkozás. Siránkoznak a rádió, a televízió vezetői, a megszólalók, pedig sok szép van az életben és én bízom benne, hogy ezt az ünnepélyes megnyitót alkalmat sok szép hétköznap fogja követni. Most pár szóban elmondom, hogy jó lenne, ha az örömről és a szépségről is tudnánk beszélni. Én az életemet, amikor a Kertészeti Egyetemre beiratkoztam, a szépség szolgálatára tettem fel. Igaz, hogy egy egyházi iskolában érettségiztem – hála Istennek –, mert ott műveltséget és etikát kaptam. Az igazgatónk megkérdezte, hogy ki hol akar tanulni, mondtam, hogy én a Kertészeti Egyetemre megyek. Az is van? Az is van. És húsz év múlva, amikor professzorként és rektor-helyettesként találkoztunk az igen tisztelt aggastyán igazgatónkkal, akkor a nyakamba borult, különösen akkor, amikor megtudta, hogy az emberek millióinak abban a nehéz időszakban örömet és szépséget adtunk a kertbarát mozgalmon keresztül és eljuttattuk az embereket a szocialista világban is az édenkertbe. A kertbarátok nem panaszkodnak – összejönnek és művelődnek. Hiszen kialakították a jelszavukat: „Kertészkedj, művelődj, barátokozd!”, és megveszik a könyveket, amelyek a virággal és a szépséggel kapcsolatosak. A szépséget nem lehet egyedül elviselni. Itt a szép hölgyek elhervadnának, ha az új kosztümjüket, a frizurájukat nem tudnák megmutatni azon a két hangversenyen is, amit most szerveznek a rádióban, a következő napokban, amihez gratulálok.

De komolyra fordítva a szót, nagyon fontos, hogy az embereknek hitet, bizalmat adjunk az élethez, az öntevékeny művelődéshez, mert most nem akarok bőkolni Jankovics Marcell elnökünknek, de zömmel a kertbarátok vették meg a mitológia-könyvét, mert mindent megvesznek, ami a fával, virággal, szépséggel, zenével, táncsal, kirándulással és épített művészeti környezettel kapcsolatos. Csak nekem elmondták, hogy azért ez az ország nem annyira szegény, hogy egy tévébemondónő egy névnapon megcsúfolta az egész országot és a televíziót, amikor

azt mondta, hogy ő a saját pénzén hozta oda azt a virágot. A mai napnak azért a szépsége van itt, ez a két virágcsokor és ez a lelkesedés, ami áthat, a hit, a pártoskodás, gyűlölködés nélküli szeretet. Történetesen a szépség, a szeretet, a művészet vitte át az emberiséget a nehéz korszakokon. A szabadságharcra úgy emlékezik a szépséget pártoló kertbarát közösség, hogy elhatározták, kitakarítják ezt az országot a lerakódott szellemi és fizikai szeméttől, és minden településen legalább 1100 fát ültetnek. Mert régen is szegények voltak az emberek, de az ünnepnapra felöltöztek és azt várják – ahogy Szokolai Sándor már elmondta –, hogy reggel ne egy gyilkossággal, egy maffiózó robbantással ijesszük a népet és ne a gyilkosságra neveljük az unokáinkat. Már rettegek, hogy szombat este le tudjuk fektetni, mire jönnek az akciófilmek. Hanem inkább Bartók, Kodály, vagy Bach zenéjével indítsuk a napot, a napi virággal, gyümölcscsel, gyümölcstállal, szépre, szeretetre neveljük az embereket.

Még csak annyit, hogy a tanácsadó testület a hétköznapokon nyilvánvalóan okosakat is tud mondani, de legalább, ha okosak nem lehetünk, szépeket mondjunk, mert a művelődés megszépíti az életünket. Ehhez kívánok sok sikert valamennyiünknek.

Gabnai Katalin: Két konkrét dolgot szeretnék mondani. Én jobbára a felsőoktatásban dolgozom és néha van alkalmam különböző konferenciákon részt venni. Az első javaslatom munkaszervezési jellegű. A nevelésben van egy törvény: hogyha kérdezed, ha hívod, akkor hallgasd is meg. Akik most elmentek, dolgozni mentek el. Akik itt vagyunk, azért vagyunk itt, mert éppen nem hív el bennünket valami azonnal. Ez a közeljövőben is bizonyára így fog menni. A konkrét javaslatom az lenne – ha egyetértenek vele azok, akik az elnökségben vannak –, hogy akár itt marad valaki, akár elmegy, engedjék meg nekünk, hogy egy-másfél oldalban írjuk le szeretetteljes levélformában fogalmazott gondolatainkat, ami a mindenkori vendégekhez kapcsolódik. Ez egyrészt elviszi a keletkező agressziót, másrészt a depressziót is, jó? Mert gondolom, hogy mindannyiunknak lennének javaslatai.

Na most a konkrétum a tisztelt vendégeinkhez szól. Ha egy csatorna ad magára, akkor az nekem közszolgálati csatorna. Akkor attól azt várjuk – lévén mi itt jobbára pedagógusok vagyunk –, hogy arra is megtanítt bennünket, mikor kell őt hatástanítani. De ezt csak a közszolgálati csatorna tanítja meg.

Egy zárójeles panasz. Ha az ember nem panaszkodik, nem bír beszélni Magyarországon, ez már hozzátartozik. Egyszer majd gondolnia kellene a televízióknak és a rádióknak is arra, hogy mi fut most Magyarországon mediapedagógia címen. Az a nagy fehér varázslat, ami nincs. De ez Önök nélkül nem fog menni, mert ezt a pedagógia nem tudja megoldani. Zárójel bezárva és most a konkrétum. Ha valaha kapcsolatban voltam különböző csatornákkal, láttam, hogy pontosan pénzszüke miatt milyen rettenetesen rövid távra tudnak tervezni. Ezt a különböző közelségben dolgozó munkatársak értik. Álmodom egy olyan csatornáról – elképzelhető, hogy a BBC ilyen, mert ő ad magára –, amelynek olyan munkatársa, vagy munkatársi gárdája is van, amelyik mondjuk két évben gondolkodik, és az első évben nem számol televíziós műsorról, hanem olyan emberi közösség megszületésének lehetőség ötle ki, mint annak idején a „Röpülj páva” volt, meg a többi, amiből gyerekek születtek. Nem másorok – mert emberek találkozhattak, szerelemesek lettek, élet lett belőle. Elképzelhető – és konkrét ötleteket mindannyian tudunk adni –, hogy egy-egy nagy alkalom, mint például a Nemzeti Színház fölépülése, olyan projekteket húzhatna maga előtt és után, amelyik országot, városi és falusi közösséget mozdít. Például egyetemistákat. Köztük élek, tudom, hogy mozdíthatóak.

Záró kérdés. Hogy lehet olyan helyzetbe hozni szeretett közszolgálati televízióinkat, hogy módjukban legyen fölkérni azokat a kollégákat, akik a „búvópatak évben” gondolnak? Talán nem tudnám, ha nem a Corvin téren dolgoztam volna, hogy mennyire fontos a láthatatlan év a médiában. Köszönöm.

Jelenits István: Egy mondást szerettem volna először idézni, amit Deme professzor úr már idézett, hogy „Rosszul szolgál, aki kiszolgál”. Azt hiszem, Graham Greene-től való ez a mondás és a közszolgálati médiumokkal kapcsolatban ezen sokszor érdemes elgondolkodni. Az, hogy közszolgálat, nem azt jelenti, hogy kiszolgáltatni akár a hatalmat, akár a közízlést, hanem szolgálatot jelent és a szolgálatban mindig van valami értékeszme. Mert a szolgálat előbbre visz, javít. Itt van a másik fontos szó, a közművelődés. A művelődés sohasem csak recepció, hanem mindig tevékenység. A televízió és a rádió is a korábbi művelődési lehetőségekhez képest az a nagy kockázata, hogy sokkal nehezebb velük tettekre serkenteni. Mert az olvasás maga cselekvés. A képzőművészeti kiállításra való elbandukolás maga cselekvés. A színházban való megjelenés maga cselekvés. A televízió és a rádió arra csábítja a nézőt, hogy egyszerűen passzív befogadó legyen és közben esetleg fél füllel figyeljen csak olyasmire, aminek pont az volna a célja, hogy megálljon az idő és az ember a hétköznapjaiból kikapcsolódjék és egyszerűen átalakuljon. A televízió és a rádió akkor lehet közművelődést szolgáló szerepe, ha valóban tettekre tud serkenteni embereket. Ez nem könnyű manapság, de voltaképpen akkor van közművelődést szolgáló szerepe, ha fölöslegessé tudja tenni önmagát. Egy tanár is akkor tanít jól, ha előbb-utóbb fölöslegessé válik és a növendéke az igazsággal vagy a széppel kerül kapcsolatba és már nincs szüksége többé a tanárra. Csak emlegeti, hogy az ő segítségével jutott el odáig, hogy most már a költeményben gyönyörködjék. A rádió és a televízió nem magához kellene kapcsolnia a közönséget, hogy ne csak öt és fél óráig nézzék a televíziót, hanem lehetőleg nyolc óráig. Nem csak érdekesebbnél érdekesebb programokat kellene adnia, hanem olyan programokat, amelyek a belső tevékenységre készítetik az embert. Ezt el kell találni, mert ha nagyon magasra szabjuk a mércét, nem éri el azt, akinek a feje fölött elhangzik. De nem szabad leereszkednie sem hozzá, mert akkor viszont állandóan rombolja.

Van egy másik idézet is, amit gondoltam elmondok és két szóval kommentálok. Vörösmarty szavai: „Ront vagy javít, de nem henyél”. Kicsit eszembe jut ez a rádióról és a televízióról is. Nem csak az a célja a médiának, hogy ne henyéljen, hanem inkább javítson, mert ha nem javít, akkor ront.

Trencsényi László: Deme professzor nagyon sok mindent elmondott abból, amit szerettem volna. Először örömmel nyugtázom, hogy ott folytatjuk, ahol 20 éve a Kincskereső szerkesztőbizottságában, egy civil mozgalomban, annak idején elkezdtük. Hozzászólásomnak van egy része, amiből nem készültem, hanem muszáj, hogy reagáljak én is: a központi akarattal kapcsolatban nekem az a népdal jutott eszembe, hogy „Szerelemben nem parancsol a bíró”, és ez a kulturális értékrendszerekkel is így van. Nagyon bonyolultak és nagyon érzékenyek ezek az értékrendszerek. Nekem most kapásból két példa jutott csak eszembe – ha erről beszélünk, biztos több is eszünkbe jutna. Bartók Kontrasztok-ja nem született volna meg Benny Goodman és a dzsessz nélkül, és talán Szőrényi Leventék emlékezetes pécsi kukaborogtatása nélkül sem született volna meg az István, a király. Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem, végig kell ezt a dolgot gondolni komolyabban, sokkal felelősebben, sokkal árnyaltabban. A hírhedt Pepsi Sziget látogatói két hipp-hop koncert között – ez egy új zenei stílus, ez

most az ügyeletes bányarém, az én fiam is ennek rajongója, nem tudom, hogy Szokolai Sándor ismeri-e – Heller Ágnes hallgattak és a dolog szervesült bennük. Entyit a központi akaratról.

Hogy Földiák András engem meghívott, biztos arra gondolt, hogy annak a bizonyos egymillió kultúra-fogyasztónak a szükségleteit, érdekeit, problémáit ebben a társaságban érdemes a tanácskérés, tanácsadás tárgyává tenni. A gyerek korosztályról van szó. Pedagógusként, pedagógus-képzéssel foglalkozó emberként, pedagógiai társasági tagként – hogy én is hozzak egy civil partnert ehhez a tanácskozáshoz – nyilván ez a küldetésem. Ezért arról szólnék nagyon röviden, hogy az én naptáramban szeptember 9. két másik nevezetes dátum között szerepel, szeptember 1. és szeptember 11. között. A szeptember 11. az egyszerűbb, ezt mondom először – talán néhányan tudnak róla, a téma az asztalon hever. Én elfogadtam a Magyarországi Gyerekbárátok Mozgalmának azt a felhívását, amelyik szeptember 11-én délután a Parlament elé hívott a „Gyilkosság nélküli képernyőért” kampány jegyében. Itt is többször előkerült ez a téma. Ez is persze jóval bonyolultabb. Ugye sárkányt szabad lefejezni, Jerryt vagy Tomot kevésbé. Bonyolult a dolog, de akkor is baj van, amiről felelősen kell gondolkodni vagy felelősen kell majd sétálnunk péntek délután a Parlament előtt ebben a kérdésben.

Szeptember 1-én megkezdődött a tanév, sok mindenben újszerűen. A bevezetőmben arról beszéltem, hogy a kánonteremtés mennyire nehéz, azért mégis volt a mi szakmánknak, a pedagógus szakmának egy körülbelül tízéves erőlködése azon, hogy valamilyen módon értelmezze a kulturális kánont az iskola korosztályra – ez a Nemzeti Alaptanterv. A Nemzeti Alaptanterv körül ma oktatáspolitikai vita zajlik, de nem műveltségképerő, hanem arról folyik, hogy mennyire befolyásolja az oktatás szerkezetét a Nemzeti Alaptanterv. A két dolgot el kell különíteni, végig kell beszélni, hogy valóban úgy árt-e az oktatás-strukturának a tartalmi szabályozás, ahogyan azt a jelenlegi közoktatási kormányzat véli, vagy nem. Egyébként itt történt a kánonteremtés, itt ültek ebben a teremben nem csak a kánon néhány alkotója, hanem néhány szereplője is. Éppen Lázár Ervin ült ebben a székben, Sebő és Halmos mellette, csomó olyan figura, aki, ha úgy tetszik, benne van a Nemzeti Alaptantervben. Ez egy sajátos szabályozási forma, mert a minimumra szabályozott, az értékrendszernek arra a felfogására, hogy legyen valamilyen nemzeti magja a műveltségképnek, amiből aztán különböző mutánsok nőhetnek ki és talán mind termőképes lehet. Úgy eddig senki sem bírálta a Nemzeti Alaptantervet, hogy olyan is van benne, ami nem odavaló. Úgy igen, hogy kevés van benne, más szerkezetben kellene bemutatni.

Lehet-e szinkronizálni ezt a műveltségképet a közszolgálati média, hogy úgy mondjam, törzsanyagával? Megjelennek-e azok a művek, amelyek a Nemzeti Alaptanterv kánonjában felragyognak, mint alpművek, mint az iskolában mindenképpen közvetítésre váró művek? Nehéz helyzetben van a média. Az iskola még nehezebb helyzetben van, mert végképp hitelét veszítette, vagy majdnem a hitelét veszítette abban a versenyben, amit az elektronikus média kultúra-közvetítésével folytatott. Ha a média meg tudná segíteni az iskolát avval, hogy nem azt látja a gyerek, hogy van egy fűrészporrá darált kultúra a tankönyvekben – nem a jelenlévő tankönyvírókról beszélek – és van egy másik, ami csillog-villog, ragyog és a kettő között nincs átjárás, hanem vannak korrespondenciák, viszontlátja a gyerek azt a kultúráképet, amit legitimálnak számára az iskolában a nálánál okosabbak, ez biztos, hogy nagyon sokat jelentene.

Itt sokan emlegették a tizenégy éven aluli korosztály iránti felelősséget, mint kiindulópontot, én ehhez nagyon boldogan csatlakoznék. Köszönöm.

Juhász Judit: Hölgyeim és Uraim! Varga Domokos, Zombori Ottó, Földiák András szeretne szólni még és Marcell elnök úr jelezte, hogy fél ótkor mennie kell. Most őt kérdezem, hogy akar-e az eltávózása előtti utolsó szó jogán egy percet szólni, vagy még meg tudja várni a többieket, akik nagyon tömören szólnak hozzá. Én kíváncsian várom még, hogy ezt a tényleg valóban nagyszerűen, tartalmasan lezajlott tanácskozást leke-rekítve tudjuk befejezni.

Jankovics Marcell: Nem akarom elvenni senki elől a szót, én azt kértem Judittól, hogy az a publikáció, ami ebből meg fog születni, csak annyira legyen megszerkesztve, hogy éppen az alany- és állítmány-egyeztetés stimmeljen. Szeretném benne olvasni mindazt, ami a központi akaratról elhangzott, a rühel-ést is, mert nagyon fontos dolgok ezek. Szerencsére egymásra rímelő a párbeszéd, tehát ez értékes találkozó volt. Köszönöm szépen.

Varga Domokos: Rettentően eltelt az idő, csakugyan egy szót szólnék. Tisztelet és becsület azoknak, akik még bírják, nem utolsó sorban a médiumok vezetőinek. Talán egy dologról hadd szóljak, hogy röviden elmondhassam a magamét. Nagyon fölkelte a figyelmemet, amit Horváth Lóránt mondott a tévé oktató-tanító munkájáról, amit most programba vettek és ami-vel kapcsolatban a tévé egész struktúráját készülnek átalakítani. Nagyon kíváncsi vagyok rá – mert eddig azt láttam és a hozzá-szólásokat is azért éreztem sokszor problematikusnak –, hogy a közszolgálati tévé versenyt próbált futni sok mindenben a ke-reskedelmi tévével. Holott versenyképtelen. Egyszerűen arról van szó, hogy vannak olyan területek, ahol a közszolgálati tévé versenyképtelen, tehát ne erőlködjön. Nyugodjon bele abba, hogy ő közszolgálati tévé és ha lehet, ebben az országban próbáljunk olyan kulturális légkört teremteni, nem utolsó sorban az iskolák segítségével, amely a közszolgálati tévé felé fordítja azoknak a figyelmét, akik számára esetleg csábító volna, hogy azokkal a lelki-szellemi drogokkal éljenek – mert sajnos lassan ott tartunk, hogy ezt a szót kell használnunk –, amelyeket a nem közszolgálati műsorok nyújtanak. Ugyanakkor, miközben ezekkel élnek, lelkiileg, szellemileg kiüresednek.

Egyébként ezt a rádióknak is ajánlanám figyelmébe. Itt el-hangzott Szokolai Sanyi részéről, hogy a Kossuth rádió reggeli információs műsoraiban nagyon egyoldalú ízlés érvényesül. Holott az emberek reggel szeretnek informálódni, fontos nekik, hogy meghallgassák azokat az információs műsorokat, de csak azon az áron tehetik, hogy az egyoldalúan szerkesztett zenei műsört kénytelenek hallgatni. Holott annyi gyönyörű szép, nem csak Bartók kórus, hanem a világ zenekultúrájának annyi fülbemászó szép zenéje van, amit én szerintem a hallgatók szin-tén szívesen fogadnának. Én nem akarok egy másféle terrort, de ezt a fajta terrort nem szeretem.

Még valami. Ezek a bizonyos háttér közösségek, amikre Gabnai Kati utalt, hallatlanul fontosak. Megint hadd ajánljam a rádió figyelmébe: mérhetetlen sok a helytelen ragozás, az alany-állítmány nem egyeztetése, a tárgyias és tárgyatlan ragozás ellen elkövetett súlyos véték – egy nap több tucatnyi, hogyha az ember végighallgatja. Én mondjuk nem hallgatom végig a huszonnégy órát, de abból a három-négy órából, amit időnként hallok, (nem mindennap természetesen), kénytelen vagyok ezt a következtetést levonni. Kellene a rádióba egy nyelvápoló, nyelvművelő háttér is, amely talán segíthetne valamit ebben. Ha a rádió már nem javítja a magyar nép nyelvét, legalább ne rontsa. Egyébként én is amondó vagyok, hogy a rádió és a Duna Televízió nagyjából egészéből csakugyan nagyon sok értékes, szép műsört ad. Természetesen az MTV1 és az MTV2 is, de hát mindentűt van javítani való. Amit én leginkább szükségesnek

tartanék, hogy hagyjuk a nézőket jobban rácsodálkozni a világ csodáira. Például botanikai és egyéb csodákra. Állatokról még több műsor van, távoli országokról több van, de az intim találkozás a természettel, ami nagyon nagy élmény lehet mindenki számára, az valahogy mintha hiányozna a tévé műsoraiból. Még csak annyit, hogy én tudom – miközben azt mondom, hogy ne fusson versenyt a kereskedelmi televíziókkal a közszol-gálati tévé –, hogy a reklámbevételek nagy mértékben függnék a nézettségtől. Hogy ez hogyan oldható meg, nyilvánvaló, ahogy itt elhangzott: a magyar parlament édesgyermekének kellene tekintenie a magyar közszolgálati rádiót és médiumot és meg kell mentenie attól a kényszertől, hogy annak az érdeké-ben dobjon be szemeteket a műsorba, hogy azt többen nézzék és utána jöhessen az a reklám, amiért többet fizetnek.

Zombori Ottó: Tisztelt Tanácskozás! Örülök, hogy szót kaphatok. Egy kicsit én is visszatekintnék nagyon röviden és egy nagyon rövid, tulajdonképpen majdnem egyéves házi fel-adattal szeretnék elkészönni majd. Engem a Magyar Művelődési Társaságba azzal a csábító gondo-lattal sikerült jó barátainak behívni, hogy az, amit csinálunk a Magyar Garabonciás Szövetség keretében, tulajdonképpen jó, miért nem oszthatjuk ezt meg felnőttekkel, nagyokkal, mások-kal. A Magyar Garabonciás Szövetségről csak annyit kell tudni, hogy 1989-ben alakult át jogutódként annak a nagyszerű kez-deményezésnek, amivel szintén a Hazafias Népfront keretében, olvasótáborként indultunk el 1973-74-ben. Az itt ülők jól em-lékeznek erre, akikkel együtt csináltuk, Szemadám Gyuritól kezdve, a Nagy Gazsi itt ült mellettem. Tehát tudnak arról, hogy ez egy nagyon kedves kezdeményezés volt, ami már a mos-tani friss szellemet is behozta az akkori időkbe, szinte hihetet-len módon. Miután úgy tűnik nekem, hogy azóta is jól csinál-juk, miért ne tehetnénk meg ezt nagyobb keretben. Én úgy érzem ez a mai tanácskozás is ebbe az irányba hat, különösen ha igaz, hogy ez mind megjelenik. Emiatt lesz majd fontos a má-sodik része annak, amit mondok. Ha tényleg mindaz élesben megjelenik, ami itt elhangzott – első válasz, dialógus, válasz és reflexiók –, én valami jobbat hallottam ki a kulturális kor-mányzat képviselőjéből. Tulajdonképpen főlemlegetett néhány dolgot – ez nem vitatkozás, csak én úgy éreztem, hogy minket, ezt az egyesületet tartja valamire. Nyilván majd tennünk is kell valamit. Nyilván, miért ne írhatná le mindenki, hogy ő mit tenne a mi helyünkben, hogy mit csináljon a Magyar Művelő-dési Társaság egy évre, két évre, akár nyolc évre tervezve is. Hiszen a pedagógia tényleg hosszú távú munka és anélkül, hogy csillagász minvoltomat fitogtatnám, azokra a tanárainkra emlék-szem, akik elindították a jó úton. Isten áldja azt a jó magyarta-náromat – én ugyan magyar szakos szerettem volna lenni, de azt mondta, menjél inkább matematikára. Nem azért, hogy eltaná-csoljon, de azt mondta: a verseket akkor is fogod szeretni, ha már a matekot megunod. Így lettem aztán matematika-fizika szakos tanár, később csillagász és kétségtelen, hogy ezt a tábo-rokban, a Garabonciás Szövetségben sokszor tudtam profitál-tatni. Nem csodálkoztam azon, mikor egy papa fölkhívott, hogy ő a gyereket csillagász táborba küldi, akkor én miért verset ké-rek a gyerektől, mikor a táborba jön. Mert – itt rezonálok ép-pen Szokolai Sándor gondolataira – bizony jó ha tudom, hogy abba a táborban jó lelkű magyar gyerek jön. Nagy örömmre szolgált a tavalyi táborban a visszaköszönő vers, talán elsős gimnazista lehetett, aki beküldte, egy olyan fantasztikus vers, ami addig elkérülte a figyelmemet. Akkor vettem észre, hogy ilyen nagyszerű verset írt Nemes Nagy Ágnes, csak az utolsó sorait idézném, hogy mennyire fontos a hangulat, a megrezdí-tés: „Megölelem az évszakot, a fényes, mézes szép napot, a szept-

temberi nyarat, mely visszatért egy pillanatra, hogy búcsúzóul megmutassa, milyen lehetne, hogyha volna. És főképp, milyen lehetett volna”. Istenről szóló versét idéztem, annak is a második részét. Hát kérem, ezek a gyerekek érzékenyek. Én véletlenül se defenzívát javaslok. Azt hiszem az a fontos dolog, hogy ha a táborba eljön a gyerek, akkor daloljon népi énekeket, vagy éppen Szőrényi-Bródy dalokat. Mert csinálja az én gyerekeim is, aki gitározni tanul és örömmel veszem észre, hogy nekem is tetszett harminc évvel ezelőtt és a saját gyerekeimnek is tetszik, aki gimnazista, és ugyanezeket az örült együtteseket hallja az egyéb rádiókban – hát persze, hogy az olvasótáborba azért csalogatom el, hogy halljon valami nemesebb kultúrát a minőség jegyében.

A másik, a házi feladat: ez már a jövőt célozza. Mindig azért mondom el, mert hátha nem találkoztunk, hátha nem tetszettek hallani a múltkori sajtótájékoztatót, amikor meghirdítettük a magyar napfogyatkozás évét. 1999. augusztus 11. Erről csak azért beszélek, mert tényleg nagy esemény lesz. Ne tessenek kihagyni! Akkor is bekövetkezik, ha esik az eső. Szóval egyszerűen föl kell készülni erre. Nagyszerű reakciója volt a magyar közszolgálati televíziónak, hogy erre nagyon érzékenyen reagált. Föl kell készülnünk rá, ez vissza nem térő esemény, önök sem láttak ilyet, az önök gyerekei, unokája sem fog ilyet látni. Milyen jó lenne, ha meg tetszene tudni mutatni, hogy én aznap délben, fényes délben a déli égen lefényképeztem a Ikreket az égről, az Oroszlánt, amiben ott tartózkodott a Nap, aminek a helyén éppen egy fekete luk keletkezett. És megismerem a csilgképeket, esetleg azok népi elnevezését és eszembe jut az a fantasztikus érzés ekkor, hogy az égre nézve, akkor is, ha nem lesz mindenkiből csillagász, de az érzékenység elindul benne. Úgy, ahogy a versben volt. Csak rajtad áll, hogy megismered-e az eget, akár öntevékenyen is, nem kell az iskolára várni, meg a táborokra, hanem egy jól szervezett programot javaslok itt magunknak. Ez méltó lenne. Mindenki készüljön föl. A gyerek rajzoljon, rajzolja le, hogy szerinte milyen lesz a napfogyatkozás, utána nézze meg. Akár képzőművészeket lehetne fölkeríteni – Szemadám Gyurka elment ugyan, Makovecz Béni is elment – egy jó logót kellene kitalálni erre, amire a világ idejön és nem pont Romániába. Bár ott is jó lehet – én a Duna Tévének azt javasolom, mert már a magyar tévével elszerződünk, hogy a magyar lakta területeken lesz a legdöbbenetesebb a fogyatkozás, adjon onnan élő közvetítést. Mindenki jól jár, aki benne van a fogyatkozásban. Képzeljétek el, hogy a tévé egyenesben helyszíni közvetítést ad, hogy itt állunk az árnyék határán. Ha erre nézek sötét van, ha erre nézek világos. Ember nincs, aki ezt még leírta volna. Szóval páratlan események várhatóak és az a bizonyos meglepetés. Fölnézel az égre és hátha pont akkor vonul el a fejünk fölött. Olyan nagyszerű, bolygók jutottak itt eszembe közben, nem is tetszenek gondolni és azért merem csak itt mondani, mert múltkor épp a Marx György mondta nekem, hogy ezt még ő sem tudta, tehát hadd közöljem itt. Némelyiket tudta, némelyiket nem, hogy Eötvös, Bolyai és Zsigmondi nevek vannak a Holdon. Kérdés, hogy melyik Eötvös, melyik Bolyai, melyik Zsigmondi? Vannak jezsuita páterekről elnevezett kráterek a Holdon, mint Hell Miksa, Fényi Gyula páter. Nem mindenki jezsuita, van köztük olyan is, hogy Jókai, Bartók, Semmelweis, Teller. Van az égen olyan kisbolygó, hogy Balaton, Mátra, Szalonta, Ógyalla, Transsylvania, Pannónia, Hunnia, és végül van közöttük olyan, hogy Róka, Kulin, Móra és Ortutay, akiknek voltak rádiós kötelekei, kapcsolatai. Ehhez kell majd távcsövet venni jövőre, most még nem. Köszönöm szépen.

Horváth Lóránt: Szeretném megköszönni, amit a magyar közszolgálati televízió mellett és érdekében elmondtak és hadd reagáljak egy-egy mondattal. Körülbelül mi is hasonlóan gondolkozunk, a műhelyvezetőink, a szerkesztőségvezetőink és mi magunk is, és ezt megpróbáljuk beleerőltetni ebbe a hatalmas médiaiparba és médiaversenybe. Sajnos vannak azért néha akadályok is, többek között az, hogy mi a reklámokból élünk, a finanszírozásunk úgy van kitalálva, hogy a bevételünk 50-60%-a reklám. De ezek mellett is igyekszünk és a filmszerkesztőink is úgy vásárolják a filmeket, hogy közel legyünk az erőszakmentes képernyőhöz. A kettes programunkon, ami megújult, már kora tavasztól nem voltak ilyen filmek, vagy csak elvétve vannak. Igyekszünk ezt az egyes csatornán is megteremteni és egészen biztosan ki fog ez alakulni. Voltak „láthatatlan ér” megnyilvánulásaink is ebben az évben, hiszen erről szolt a televízió képernyőjén az idén meghirdetett nemzetközi tánc- és táncdalverseny. Európából idejött háromszáz film, ami a táncról szolt, és élő táncműsorokat közvetítettünk több fordulón keresztül. Megemlíteném a karmesterversenyünket, ami kilenc fordulón keresztül a zenével kapcsolatban nagyon sok embert megmozgatott. Csinálunk ilyen műsorokat, amelyek a közművelődés, közszolgálatosság, értékesebb interpretáció és szórakozás igényét elégítik ki, még akkor is, ha a versenyben és a kritikában nem túlzottan jó helyen szerepel és a sokat emlegetett nézettségi listán sajnos – és duplán tudom mondani a sajnos szót – nagyon leveri a nézettséget. Viszont ezzel az érték-mérővel számolnunk kell. De számolunk azzal is, hogy ez tulajdonképpen csak egy mérőszám, egy olyan vektor, amit figyelembe kell vennünk és súlyozottan el fog kerülni a közönséghez. Pont ezt kutatjuk, hogy hogyan tudnak ezek a műsorok olyan környezetbe kerülni, hogy felhívják a figyelmet magukra ebben a gombnyomogatós televíziós rendszerben. Ezért is jön be most az új műsorrendünk, a kötött sávok, hogy minden órában a néző meg fogja találni azt a fajtájú műsort, ami elsősorban közművelődési műsor, és ugyanabban a fajtában többféle minőségű, vagy aktualitású rendszert talál meg. Remélem, pár hónap alatt a nézőket is visszaszoktatja majd a magyar közszolgálati televízióra, aminek meglesz az a státusza, hogy közszolgálati. Legalábbis ebben reménykedem. Azzal a legfontosabb mondattal zárom, hogy nem hagyjuk cserben a nézőinket és megpróbáljuk, hogy minden korosztály és az egész család megtalálja az őket érdeklő műsort ezen a nagyon széles palettán. Köszönöm szépen még egyszer.

Romhányi András: Romhányi András vagyok, egyébként a Felügyelő Bizottság elnöke, de most nem ilyen titulusomban szeretnék hozzászólni. Az elmúlt órákban az hangzott el többek között, hogy milyen hiányaink vannak és a médiumoknak milyen szerepe lehet abban, hogy közelebb kerüljenek az emberek egymáshoz és a kultúrához. Különböző ötletek hangzottak el. Burkoltan itt egy dolog el is hangzott és nem is hangzott el, én ezt most nyilvánosságra szeretném hozni, vagy felszínre szeretném emelni. Egy példával. Az én egyik kedvenc műsorom a Duna Tévének a zárás utáni akváriuma, amikor a halak úszkálnak. S miért? Azért, mert akkor egyedül vagyok önmagammal. Alkalmat teremt arra, hogy szembekerüljek a napommal, végiggondoljam mindazt, ami történt velem, és azt gondolom, hogy az egésznek ez a kulcsa. Intim környezetben legyek, intim közelségben legyek magammal, szolidáris legyek saját magammal, kiismerjem saját magamat, szembe tudjak nézni saját magammal. Szerintem innen indul az összes többi dolog, hogy tudjak találkozni a másik emberrel, hogy el tudjam fogadni az ő kultúráját és bele tudjak illeszkedni egy másik kultúrába. Ezért

azt gondolom, egy ilyen műsor, mint például az akvárium, kevés pénzbe kerül, de igen hatékony tud lenni. Köszönöm szépen.

Földiák András: Nem biztos, hogy egyáltalán szeretnék zárót mondani, szeretném ezt meghagyni háziasszonyunknak, Juhász Juditnak. Azért nem, mert azt hiszem, vitatható lesz, vagy vitát fog kelteni, amit mondok.

Az egyik ezzel a „központi akarat”-kérdéssel kapcsolatos. Nem tisztem – ne értsétek félre, senki nem kért meg a minisztériumból, hogy védjem őket, abszolút nem, csak nehogy azzal a rossz érzéssel menjünk el, hogy a társaságunk a kormányzati szerv része. Csak egy abszolút ironikus hangsúlyozása volt ez annak, hogy igen is számítanak a véleményünkre. Ez viszont, hogy számítanak a véleményünkre, tényleg nagyon fontos lenne.

A másik a központi akarat. Nagyon sokszor tapasztalom, hogy mintha nem lenne helyén a pártosság és a pártatlanság helyzete Magyarországon. Olyan sokáig voltunk kényszeredett, kelletlen pártosak, hogy ma már nem merünk azok lenni. Szerintem a pártatlanságnak és a pártosságnak – ha jók ezek a szavak – a határozott központi akaratnak és a demokráciának valami arányára van szükség. Nem feltétlenül mindig arra, hogy minden döntés társadalmiasodjon és mindent kihelyezzünk.

Végző soron az a kormány, amire szavazatukat adták az emberek, ne is csináljon semmit, csak adja ki a döntési lehetőségeket. Ne szóljon bele a civil életbe, biztosítsa a demokráciát, biztosítsa mindenki számára az érvényesülési, szabad teremtési, alkotási lehetőséget. Tehát soha senki esetében ne korlátozás legyen a beleszólás. Ne fékezés, ne háttérbe szorítás – azt már nem is kell mondani, hogy cenzúra vagy ehhez hasonló. De ami közel áll ahhoz az akarathoz, szándékhoz, amiért megválasztottak egy kormányt, azt segítse és talán ez a központi akarat egyszer netalántán jó is lehet. Lehet olyan kezdeményezése, amihez szívesen csatlakozunk. Ha velem nem egyezik, akkor én Isten bizonny meg fogom mondani, de hátha ilyen lesz. Meg kéne adni az esélyt annak, hogy ne legyen korlátozó, de ahol lényeges, fontos, hasznos társadalmi dolgot lát, ott viszont legyen a kormány határozottan segítőkész. Ez nem feltétlenül baj.

Amire szerettem volna kitérni – és megint egy kicsit félek, hogy vitatható lesz –, az első hozzászólásoknál arról volt szó, hogy jó lenne, ha több irodalom lenne a médiában. Jó lenne, ha több zene lenne. Na most én ennek természetesen nagyon örülök, meg azzal is hadd büszkélkedjek el, hogy ami könyv itt volt, a rádiódramák, annak körülbelül a felét elolvastam, mert én valamikor megkaptam és igazán ennek is nagyon őszinte örömmel vagyok a hallgatója, nehogy valaki félreértsen. Ha a voksomat oda tehetném, hogy legyen több irodalom, odatenném: De azt hiszem, ha egy kicsit még jobb a Bartók rádió, akkor még nagyobb a szakadék a Bartók és a Juventus között. Legyen több irodalom és zene a jó csatornán, de ezzel nem oldjuk meg azt a problémát, hogy milyen rettenetes szakadék van most már a reggeltől estig Juventus rádiót hallgató és a néha Bartók rádiót hallgató között. Hogy emellett legyen több az irodalom, legyen több a zene, legyen nyelvművelés, a legmesszebbmenőkig egyetértek, de ha ...

Varga Domokos: Azért a szakadékot kötni lehet. Van olyan irodalom, van olyan zene, amivel a szakadékot kötni lehet.

Földiák András: Ha Gabnai Kati nem mondja, hogy frni is jó lenne, akkor nem mondanám, de én azt tartanám nagyon fontosnak, ha tudnánk azon gondolkodni, hogy mik azok a közbülső műsorok, amelyek nem csak az igényes kultúra közönységét vonzzák. Az is legyen több és jobb, de olyan műsorok is legyenek, amelyek esetleg a zömében Juventus-hallgatót is ide-

csábítják. Érdekes, népszerű, egyszerűen tanító, közérthető műsorok kellene. A legnagyobb probléma nem az, hogy kevés az úgynevezett elit kultúra – ez is probléma, és legyen több –, de a szakadék a legnagyobb probléma. Talán tudnánk ötleteket arra vonatkozóan, hogyan tudnánk segíteni a médianak ebben.

Ahogy hallottuk, a médiumok vezetőinek éppen elég gondjuk van – mindenkit sajnállok, aki elment, de különösen Jankovics Marcellt –, de nem lenne például a Nemzeti Kulturális Alapnak esetleg olyan lehetősége, hogy amit a pedagógusok megszavaznak az országban – nem olyan pályázat, hogy a televízió megint kérhet egymilliót valamire, mert úgysem megy vele sokra –, egy külső szavazat arra vonatkozóan, hogy az iskolák számára melyik műsor volt a leghasznosabb, és a Nemzeti Kulturális Alap annak a szerkesztőnek vagy annak a rádiójátékíróknak adna néhány milliót arra, hogy folytassa a munkát, amit elkezdett, mert hasznos. Ilyen külső értékelés és segítség, vagy bármi más ötlet kellene, hogy tegyünk annak érdekében, hogy a művelődési szempontból értékes műsorok száma gyarapodjon. Becsüljük meg azt a keveset, ami van, mert azért van. Köszönöm szépen.

Juhász Judit: Márk Anna, elnökségünk titkára kért még szót.

Márk Anna: Szeretettel köszöntök mindenkit és azért tartottam fontosnak, hogy röviden hozzászóljak, mert szeretném megköszönni mindenkinek, hogy eljöttek. Katinak szeretném megköszönni amiért vállalja, hogy frni is akar ezekről a problémákról. De ez volt az indítékunk is. Amikor mi tizenketten összedugtuk a fejünket a hogyan továbbra, akkor meggyőződésünk volt és éreztük, hogy mi tizenketten a Művelődési Társaság elnökségi feladatait nem tudjuk ellátni. Ezért van szükség rátok, ezért van szükség önökre. Ha végignézték a névsorát a tanácsadó testületnek, akkor úgy próbáltuk összeállítani, hogy a kultúra, a művelődés minden ága valamiféleképpen érintve vagy lefedve legyen és ehhez kérjük a segítséget. Lehet, hogy ezt legelőször kellett volna elmondani, hogy mindenki hallja, de hát én feltételezem, hogy mindenki tud erről, hiszen én is elmondtam mindenkinek, akivel beszéltem. Tudom, hogy már van, aki dolgozik, tudom, hogy vannak félkész, illetve kész anyagok. Tehát az lenne a kérésünk, a legnagyobb segítség az lenne tőletek, ha ezeket az anyagokat megkapnánk, elküldenétek. Hiszen ez most csak az első téma volt, a médiumoknak a közművelődéshez való viszonya, kapcsolata. De nagyon gyorsan szeretnénk megbeszélni a következő témákat, a könyvtárak szerepét és helyzetét, valamint rendkívül fontos az oktatás, hiszen itt van a NAT. Borzasztó fontos a családi nevelés, az erkölcsi nevelésről ne is beszéljek, minden nagyon fontos lenne, fel kell valami sorrendet állítanunk és ehhez kérünk szépen írásos anyagot mindenkitől. Ígérem, hogy mindenkit újra, személyesen, levélben, telefonon meg fogunk keresni. Még egyszer mindenkinek köszönöm a részvételét.

Juhász Judit: Köszönöm Anna és köszönöm valamennyiüknek. A társaság jó része 12 óra előtt érkezett és azóta helytáll, együtt ül velünk és tanácskozik. Nagyon szépen köszönöm valamennyiüknek és remélem hamarosan jelentkezőnk a következő meghívóval, valóban precízebben, időben előkészítve. Talán néhány nap múlva elküldjük az előző összefoglalót, és a rádió is segít majd abban, hogy a mai tanácskozás írásos változata színvonalasan és minél előbb elkészüljön. Nagyon köszönöm valamennyiüknek, viszontlátásra, jó pihenést.

Szerkesztette: Sággy Erna